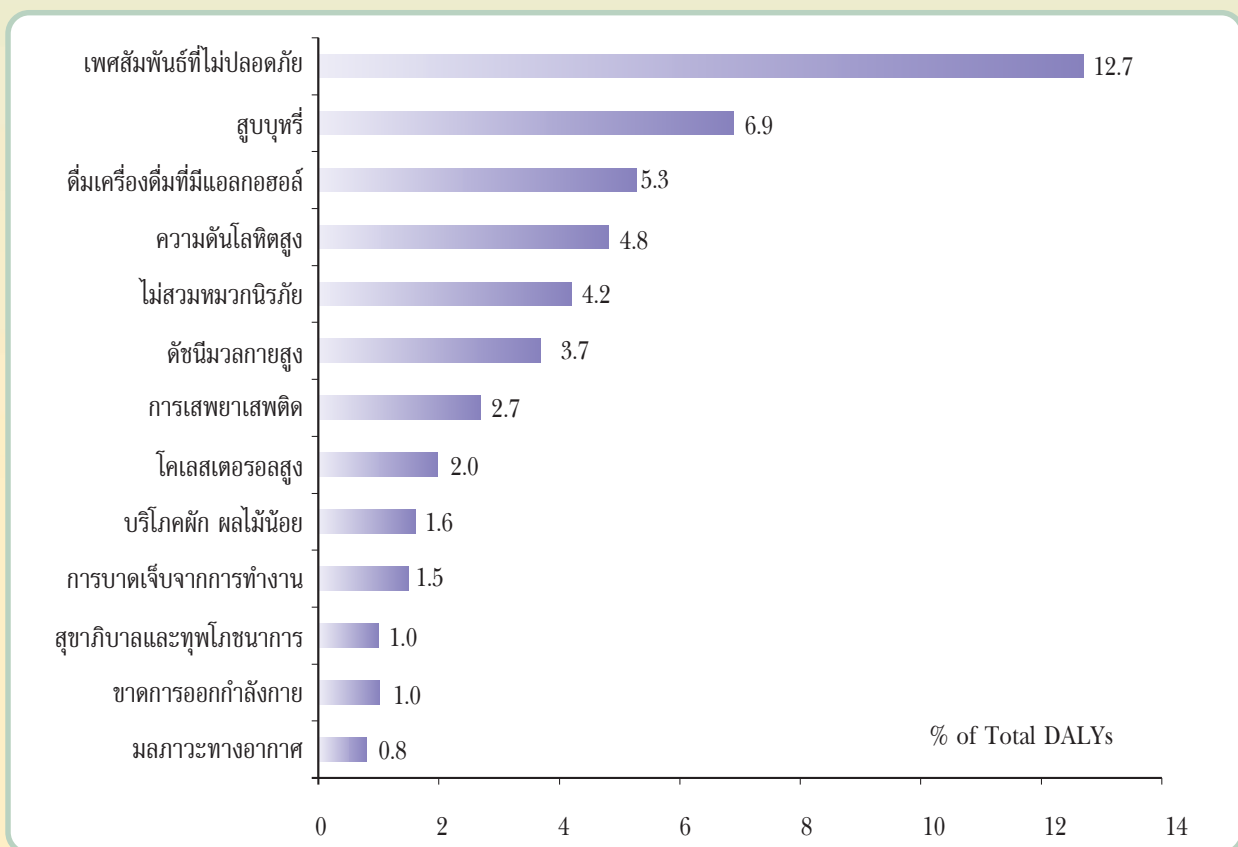

10. พฤติกรรมสุขภาพ

สถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงของคนไทยมีผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตของประชาชน และเป็นปัญหา ระดับชาติที่มีผลต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข ได้ ทำการศึกษาภาวะโรคจากปัจจัยเสี่ยงของคนไทย พ.ศ.2542 โดยคัดเลือกปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงร่วมที่ก่อให้เกิด โรคหลายชนิดมาศึกษารวม 13 ปัจจัย¹³ ผลการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดภาวะโรคที่สำคัญ คือ การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย, การสูบบุหรี่, การดื่มแอลกอฮอล์, ความดันโลหิตสูง, การไม่สวมหมวกนิรภัยของผู้ใช้จักรยานยนต์, ภาวะ น้ำหนักเกินและอ้วน, ภาวะทุพโภชนาการ, โคเลสเตอรอลในเลือดสูง, การบริโภคผักและผลไม้ไม่พอ และ การขาดการออกกำลังกาย (ภาพที่ 4.38)

ภาพที่ 4.38 ร้อยละของภาวะโรค* ที่เกิดจากปัจจัยเสี่ยงในคนไทย พ.ศ. 2542

* หมายถึง ร้อยละเมื่อเปรียบเทียบกับภาวะโรคทั้งหมดในปี 2542 (9.5 ล้าน DALYs)

เมื่อจำแนกภาวะโรคของเพศชายกับเพศหญิงแล้วพบว่า การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิด ภาวะโรคมากที่สุดทั้งในเพศชายและหญิง รองลงมาคือ การสูบบุหรี่, การดื่มแอลกอฮอล์ การไม่สวมหมวกนิรภัยของผู้ใช้ จักรยานยนต์ และระดับความดันโลหิตสูงในเพศชาย ส่วนเพศหญิง คือ การมีดัชนีมวลกายสูง (ภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน) ระดับ ความดันโลหิตสูง การสูบบุหรี่ และระดับโคเลสเตอรอลสูง (ตารางที่ 4.50)

¹³ การศึกษาโดยใช้วิธีการหา Attributable burden ของแต่ละปัจจัยตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก

ตารางที่ 4.50 DALYs ที่เกิดจากปัจจัยเสี่ยงในคนไทย พ.ศ. 2542

ลำดับที่	ชาย				ลำดับที่	หญิง			
	ปัจจัยเสี่ยง	DALYs		ปัจจัยเสี่ยง		DALYs			
		(X10 ³)	%			(X10 ³)	%		
1	เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย	8.8	16%	1	เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย	3.2	8%		
2	สูบบุหรี่	4.8	9%	2	ดัชนีมวลกายสูง	2.3	6%		
3	ดื่มแอลกอฮอล์	4.6	8%	3	ความดันโลหิตสูง	2.1	5%		
4	ไม่สวมหมวกนิรภัย	3.3	6%	4	สูบบุหรี่	1.8	5%		
5	ความดันโลหิตสูง	2.5	4%	5	โคเลสเตอรอลสูง	0.9	2%		
6	เสพยาเสพติด	2.4	4%	6	การบาดเจ็บจากการทำงาน	0.8	2%		
7	ดัชนีมวลกายสูง	1.2	2%	7	ไม่สวมหมวกนิรภัย	0.7	2%		
8	บริโภคผัก ผลไม้ น้อย	1.1	2%	8	ขาดการออกกำลังกาย	0.6	2%		
9	โคเลสเตอรอลสูง	1.1	2%	9	การสูบบุหรี่และภาวะทุพโภชนาการ	0.5	1%		
10	การบาดเจ็บจากการทำงาน	0.7	1%	10	บริโภคผัก ผลไม้ น้อย	0.5	1%		
11	การสูบบุหรี่และภาวะทุพโภชนาการ	0.5	1%	11	ดื่มแอลกอฮอล์	0.4	1%		
12	มลภาวะทางอากาศ	0.5	1%	12	เสพยาเสพติด	0.3	1%		
13	ขาดการออกกำลังกาย	0.4	1%	13	มลภาวะทางอากาศ	0.3	1%		

* Male DALYs: N = 5.6 Million, Female DALYs: N = 3.9 Million

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดภาวะโรคส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมสุขภาพที่เสี่ยง เมื่อพิจารณาในแต่ละพฤติกรรม พบดังนี้

10.1 การบริโภคอาหาร

การบริโภคอาหารของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและมีความแตกต่างระหว่างประชากรในเขตเมืองและชนบท โดยประชาชนเขตเมืองมีการบริโภคเนื้อสัตว์และไขมันเพิ่มขึ้นแต่บริโภคผักผลไม้กลับลดลง เด็กวัยรุ่นนิยมบริโภคอาหารแนวตะวันตกมากกว่าอาหารท้องถิ่นหรืออาหารไทย รวมถึงวิถีชีวิตที่เร่งรีบมากขึ้นจึงมีการย้ายไปพึ่งอาหารพร้อมปรุง อาหารสำเร็จรูปมากขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มพบทั้งในเขตเมืองและชนบท เมื่อพิจารณาการใช้จ่ายเรื่องอาหารพบว่า คนกรุงเทพฯ ใช้จ่ายสำหรับอาหารสำเร็จรูปหรือปรุงสำเร็จประมาณร้อยละ 50 ของการใช้จ่ายด้านอาหาร ขณะที่เขตชนบทพบร้อยละ 20¹⁴

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติใน พ.ศ. 2544 พบว่า ในการเลือกซื้ออาหาร ประชาชนกว่าร้อยละ 60 คำนึงถึงความสะอาดและความอร่อย ส่วนคุณประโยชน์ของอาหารคำนึงถึงเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น โดยผู้ชายจะให้ความสำคัญกับความอร่อยในรสชาติของอาหารมากกว่าผู้หญิง (ตารางที่ 4.51)

¹⁴ พัชรณี วินิจจะกุล และวงสวาท โกศลวัฒน์. อาหารและโภชนาการ ในโครงการทบทวนและปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์การวิจัยสุขภาพของประเทศไทย, 2546

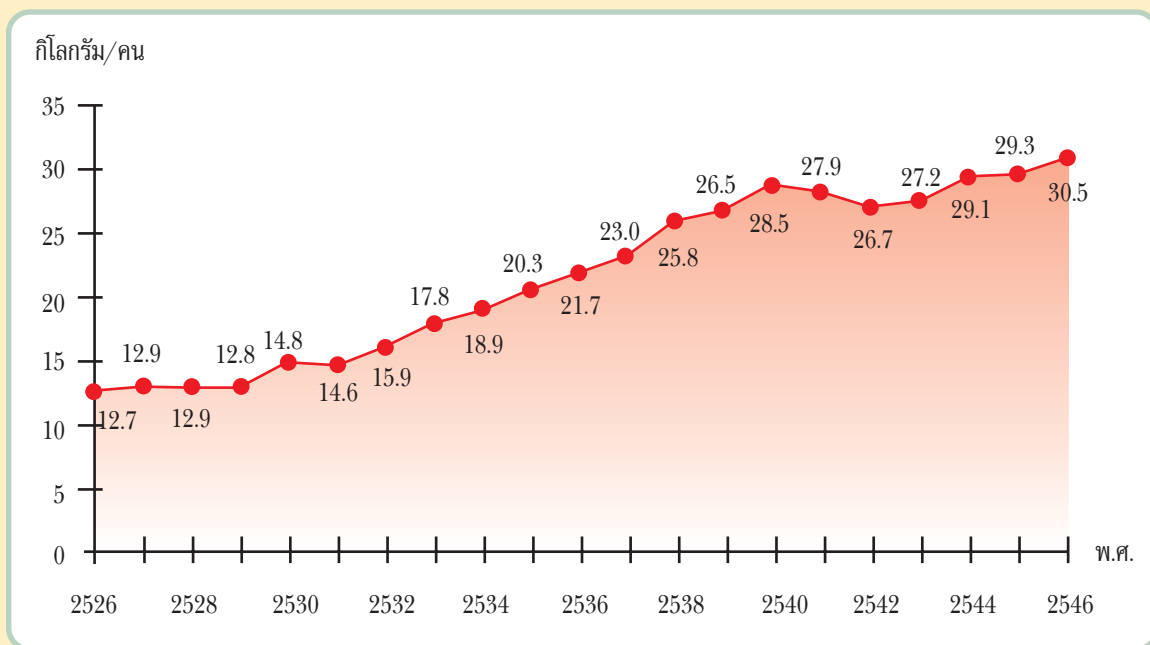
ตารางที่ 4.51 ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามสิ่งที่คำนึงถึงในการเลือกซื้ออาหาร พ.ศ.2544

สิ่งที่คำนึงถึงในการเลือกซื้ออาหาร	รวม	เพศ	
		ชาย	หญิง
ความสะอาด	40.3	38.6	41.9
ความอร่อย	24.8	27.3	22.2
คุณภาพประโยชน์	19.9	18.7	21.0
ราคาอาหาร	9.3	9.2	9.3
ความน่ารับประทาน	4.6	4.8	4.4
ความทันสมัย	0.2	0.2	0.2
อื่น ๆ	0.7	0.8	0.7
ไม่ทราบ	0.3	0.3	0.3

ที่มา: รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ.2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากนี้ยังพบว่า คนไทยมีแนวโน้มการบริโภคน้ำตาลและอาหารที่ประกอบด้วยแป้งและน้ำตาลมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากอัตราการบริโภคน้ำตาลต่อคนในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาเพิ่มสูงขึ้นเป็น 2.4 เท่า จาก 12.7 กิโลกรัม/คน/ปี ใน พ.ศ. 2526 เป็น 30.5 กิโลกรัม/คน/ปี ใน พ.ศ. 2546 (ภาพที่ 4.39)

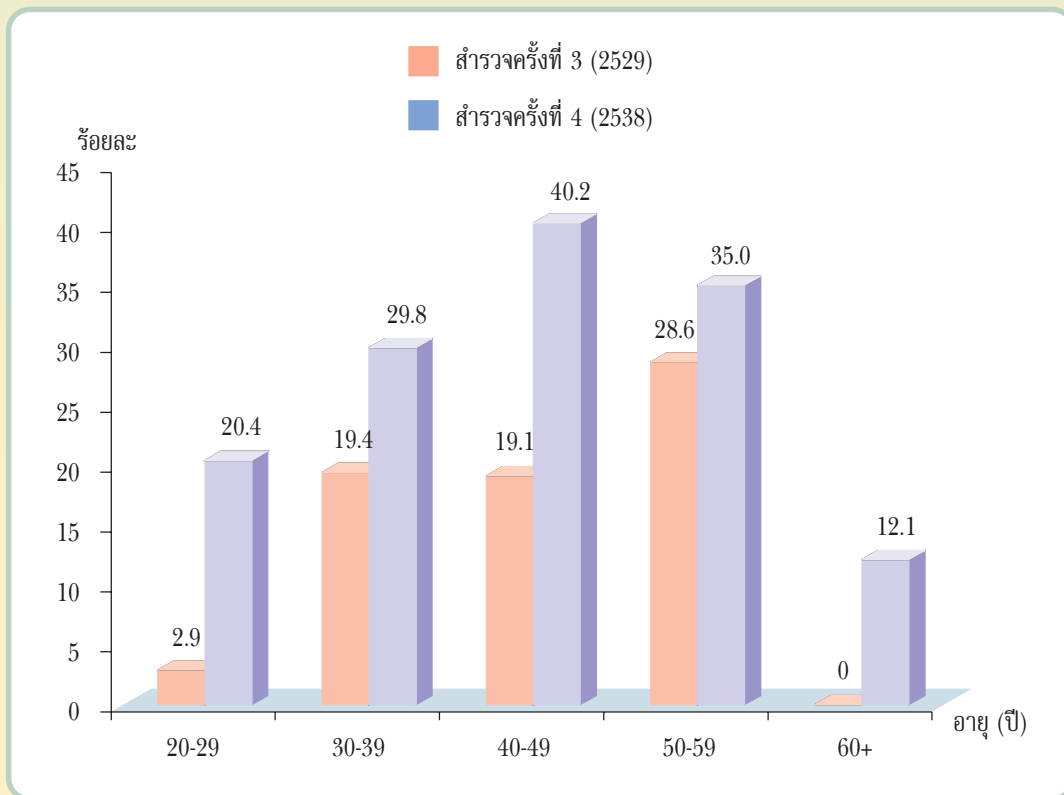
ภาพที่ 4.39 ปริมาณการบริโภคน้ำตาลทรายภายในประเทศ พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2546

ที่มา: ศูนย์บริหารการผลิต สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย

การบริโภคอาหารที่มีปริมาณไขมันและแคลอรีสูงก่อให้เกิดปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด จากรายงานการสำรวจภาวะอาหารและโภชนาการของประเทศไทย ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2529 และครั้งที่ 4 พ.ศ. 2538 พบอัตราความชุกของภาวะอ้วนในคนไทยเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ โดยกลุ่มที่มีอัตราเพิ่มสูงสุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 40-49 ปี จากร้อยละ 19.1 เป็นร้อยละ 40.2 รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 20-29 ปี จากร้อยละ 2.9 เป็นร้อยละ 20.4 (ภาพที่ 4.40) และจากการศึกษาสถานการณ์ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดของประชากรไทยอายุระหว่าง 35-59 ปี พบว่า มีแนวโน้มของไขมันโคเลสเตอรอล ระดับน้ำตาลในเลือด ภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.52) โดยประชากรในเขตกรุงเทพฯ ทั้งชายและหญิงมีความชุกของน้ำหนักเกินและอ้วนสูงสุด ในขณะที่ภาคเหนือมีความชุกดิ่งกล่าวต่ำสุด และประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความชุกของน้ำหนักเกินและอ้วนสูงกว่านอกเขตเทศบาล¹⁵

ภาพที่ 4.40 อัตราความชุกภาวะอ้วนในประเทศไทย จำแนกตามอายุ พ.ศ.2529 และ พ.ศ. 2538

ที่มา: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ: ภาวะอ้วนในประชากรอายุ >20 ปี = BMI \geq 25 กิโลกรัม/ตารางเมตร

¹⁵ ปิยะมิตร ศรีธรา และคณะ. กลุ่มวิจัยโรคหัวใจและหลอดเลือด ในโครงการทบทวนและปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์การวิจัยสุขภาพของประเทศไทย, 2546

ตารางที่ 4.52 การเปลี่ยนแปลงระดับและความชุกของปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ในประชากรไทย (อายุ 35-59 ปี)

ปีที่สำรวจ	การสำรวจสุขภาพ ครั้งที่ 1 (พ.ศ.2534-2535)	การสำรวจสุขภาพ ครั้งที่ 2 (พ.ศ.2539-2540)	การศึกษา Inter ASIA (พ.ศ.2543-2544)
ไขมันโคเลสเตอรอล (mg/dl)	189	198	201
ระดับน้ำตาลในเลือด(mg/dl)	87	92	99
ดัชนีมวลกาย (BMI)(kg/m ²)	22.8	23.8	24.4
น้ำหนักเกิน (%)	20	25	30
ภาวะอ้วน (%)	5	8	9

ที่มา: ปิยะมิตร ศรีธรา และคณะ. กลุ่มวิจัยโรคหัวใจและหลอดเลือด ในโครงการทบทวนและปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์การวิจัยสุขภาพไทย, 2546

หมายเหตุ: ประชากรปรับฐาน ปี 2543

การบริโภคขนมขบเคี้ยวต่าง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามความสะดวกสบายในการหาซื้อและชนิดขนมที่เพิ่มความหลากหลายมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบกลุ่มขนมที่จำหน่ายในร้านค้าปลีกและกลุ่มขนมตามความนิยมบริโภคของเด็ก พบแนวโน้มไปในทางเดียวกัน คือ ขนมในกลุ่มแป้งกรอบ(ตารางที่ 4.53) ซึ่งขนมเหล่านี้จะขาดคุณค่าทางโภชนาการและเป็นตัวที่ทำให้ปัญหาทันตสุขภาพมีแนวโน้มสูงขึ้น กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 พบว่า เด็กอายุ 6 ปี ซึ่งเป็นวัยที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นผู้ที่มีโรคฟันผุในฟันน้ำนมถึงร้อยละ 87.4 โดยมีค่าเฉลี่ย DMFT 6.0 ซี/คน ซึ่งสูงกว่าการสำรวจใน พ.ศ. 2527 ที่มีเด็กเป็นโรคฟันผุในฟันน้ำนม ร้อยละ 71.6 โดยมีค่าเฉลี่ย DMFT 4.9 ซี/คน (ตารางที่ 4.54 และ 4.55) และใน พ.ศ. 2538 - 2544 กรมอนามัยได้ดำเนินการสำรวจทันตสุขภาพของจังหวัดต่างๆ พบว่า มี ผู้ปราศจากฟันผุในเด็กอายุ 5-6 ปี เพียงร้อยละ 6-15 เท่านั้น และพบเด็กอายุ 12 ปีมีค่าเฉลี่ย DMFT 1.6-2 ซี / คน

นอกจากนี้แล้วการบริโภคขนมที่เกินพอดียังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ จากการศึกษาถึงค่าขนมเด็กวัยประถมศึกษา¹⁶ พบว่า เด็กใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อขนมและของเล่นเฉลี่ยอยู่ที่ 13 บาทต่อวัน และหากกำหนดให้ค่าขนมของเด็กวัยมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า จะพบว่าอำนาจการซื้อขนมของเด็กและเยาวชนไทยมีถึง 142,357 ล้านบาทต่อปี (ตารางที่ 4.56) ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงพอ ๆ กับงบประมาณการศึกษาของประเทศ

¹⁶ ปิยธิดา ประเสริฐสม. เด็กขนมหวาน-ฟันผุ ในวารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 26 ฉบับที่ 2, เมย. - มิย. 2546

ตารางที่ 4.53 เปรียบเทียบกลุ่มชนจำแนกตามผลการสำรวจรายการที่ร้านค้าปลีกขายดี และรายการที่เด็กนิยมบริโภค พ.ศ.2546

กลุ่มชน	รายการที่ร้านค้าขายดี	รายการที่เด็กนิยมบริโภค
แป้งกรอบ	62.2	31.4
ลูกอม	7.9	4.2
ขนมปังนุ่ม	7.6	13.9
เครื่องดื่ม	5.9	12.3
ถั่ว	5.0	2.0
โปรตีน	3.4	2.8
เยลลี่	1.7	2.6
ชีสโกแลต	1.7	1.5
หมากฝรั่ง	0.5	0.6
ผลไม้	-	7.2
ขนมไทย	-	16.7
อื่น ๆ	4.1	4.8

ที่มา : สุณี วงศ์คงคาเทพ และคณะ. ขนมกับโรคฟันของเด็กไทย, 2546

ตารางที่ 4.54 ร้อยละของผู้เป็นโรคฟันผุในกลุ่มอายุต่างๆ เปรียบเทียบจากการสำรวจภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2527, พ.ศ. 2532, พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2543-พ.ศ. 2544

กลุ่มอายุ (ปี)	ร้อยละ			
	2527	2532	2537	2543-2544
3*	-	66.5	61.7	65.7
6*	71.6	83.1	85.1	87.4
6**	74.4	82.8	85.3	87.5
6	30.3	19.2	11.1	-
12	45.8	49.2	53.9	57.3
18	63.1	63.3	63.7	62.1
35 - 44	80.2	76.8	85.7	85.6
60 ปีขึ้นไป	95.2	93.9	95.0	95.6

ที่มา: รายงานการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2, 3, 4, 5 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ: * ฟันน้ำนม ** ฟันผสม (ฟันแท้และฟันน้ำนม) กลุ่มที่เหลือนเฉพาะฟันแท้

ตารางที่ 4.55 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) ในกลุ่มอายุต่าง ๆ เปรียบเทียบจากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2527, พ.ศ. 2532, พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544

กลุ่มอายุ (ปี)	ค่าเฉลี่ย DMFT (ซี่/คน)			
	2527	2532	2537	2543-2544
3*	-	4.0	3.4	3.6
6*	4.9	5.6	5.7	6.0
6**	0.5	0.3	0.3	-
12	1.5	1.5	1.6	1.6
18	3.0	2.7	2.4	2.1
35 - 44	5.4	5.4	6.5	6.1
60 ปีขึ้นไป	16.3	16.2	15.8	14.4

ที่มา: รายงานการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2, 3, 4, 5 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
หมายเหตุ: * ฟันน้ำนม ** ฟันผสม (ฟันแท้และฟันน้ำนม) กลุ่มที่เหลือเฉพาะฟันแท้

ตารางที่ 4.56 หมวดที่ใช้จ่ายค่าขนมของเด็กประถมศึกษา

หมวดค่าใช้จ่าย	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ	มูลค่าต่อปี (ล้านบาท)
1. ค่าขนมและของเล่น	13	44.9	142,357
2. ค่าอาหาร การเรียน ค่ารถ	7	24.1	76,625
3. เกือบอม	7	24.1	76,625
4. เพื่อไว้ใช้ต่อ	2	6.9	21,943
รวม	29	100.0	317,550

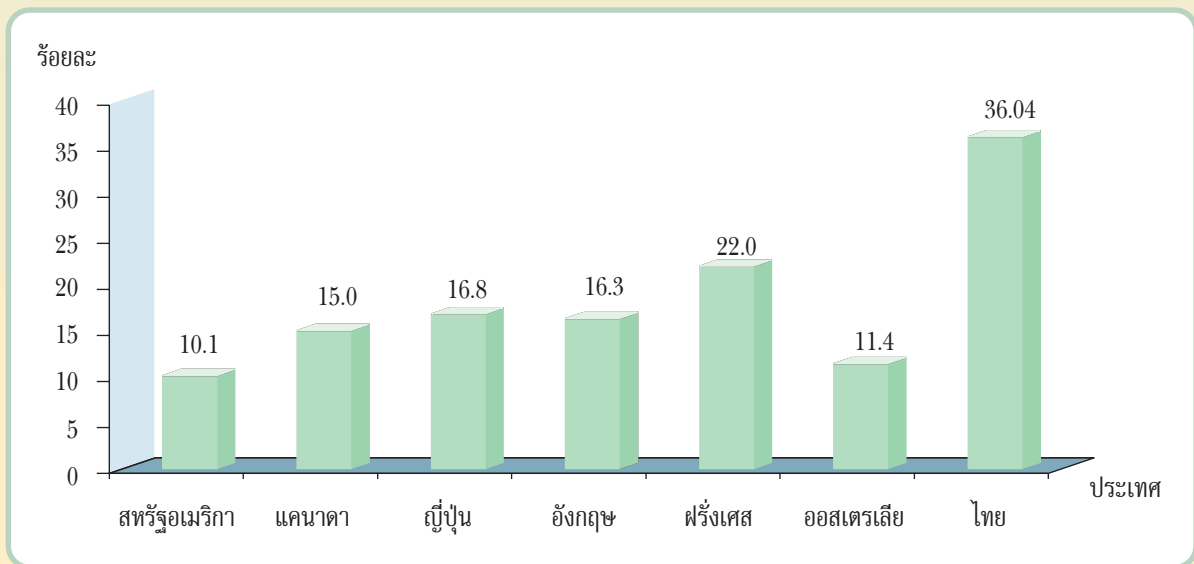
ที่มา: ปิยธิดา ประเสริฐสม. เด็ก-ขนมหวาน-ฟันผุ ในวารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 26 ฉบับที่ 2, เมย.-มิย.2546

10.2 การบริโภคยา

มูลค่าการบริโภคยาของคนไทย ใน พ.ศ. 2545 ประมาณ 66,827 ล้านบาท (ราคาขายส่ง) หรือประมาณ 120,289 ล้านบาท (ราคาขายปลีก) คิดเป็นร้อยละ 36.04 ของรายจ่ายด้านสุขภาพทั้งหมด (ดูบทที่ 6 หัวข้อเวชภัณฑ์และเทคโนโลยี) ซึ่งนับว่าสูงมาก เพราะประเทศที่พัฒนาแล้วสัดส่วนนี้จะประมาณร้อยละ 10-20 เท่านั้น (ภาพที่ 4.41) ในช่วง พ.ศ. 2531-2545 มูลค่าการบริโภคนี้อัตราเพิ่มสูงกว่าอัตราเพิ่มของรายจ่ายด้านสุขภาพและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ

การบริโภคยาของคนไทยพบว่า บริโภคโดยผ่านการตัดสินใจหรือแนะนำจากผู้ประกอบวิชาชีพ (แพทย์ เภสัชกร และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ) ประมาณ 2 ใน 3 และบริโภคโดยการตัดสินใจของประชาชน โดยอาศัยคำแนะนำจากญาติ เพื่อน หรือการโฆษณา ประมาณ 1 ใน 3 โดยมีแนวโน้มที่จะบริโภคผ่านการตัดสินใจและแนะนำจากผู้ประกอบวิชาชีพมากขึ้นเรื่อย ๆ (ตารางที่ 4.57)

ภาพที่ 4.41 สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านยาต่อค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ในประเทศต่างๆ เปรียบเทียบกับประเทศไทย

ที่มา: OECD Health Data 2001 (อ้างในระบบยาของประเทศไทย, 2545)

ตารางที่ 4.57 สถานที่กระจายยาของประเทศไทย (ร้อยละของมูลค่ายาทั้งหมด)

ประเภท	พ.ศ. 2537 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2538 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2539 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2540 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2541 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2542 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2543 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2544 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2545 (ร้อยละ)	พ.ศ. 2546 (ร้อยละ)
ร้านขายยา	40	34	34	34	34	32	32	30	30	26
โรงพยาบาลรัฐและเอกชน	43	46	52	52	52	58	58	60	60	64
คลินิกเอกชน	10	15	9	9	9	} 7	} 7	} 8	} 8	} 9
องค์การเภสัชกรรม	2	2	2	2	2					
อื่น ๆ	5	3	3	3	3	3	3	2	2	1

ที่มา: บริษัท IMS Thailand.

จากการสำรวจภาวะสุขภาพอนามัยประชาชนระดับจังหวัด พ.ศ.2544 พบว่า เมื่อมีสมาชิกในครัวเรือนเจ็บป่วยเล็กน้อย เกือบร้อยละ 20 ของครัวเรือนซื้อยากินเองจากร้านขายของชำและจากร้านขายยา โดยมีประมาณ 2 ใน 3 (ร้อยละ 68) อ่านฉลากยาทุกครั้งและบางครั้งก่อนการใช้ยา (ภาพที่ 4.42) และครัวเรือนในเขตเทศบาลอ่านฉลากยาก่อนใช้ยาในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล

แต่ไม่ว่าจะบริโภคยาผ่านใคร ก็มีหลักฐานอย่างชัดเจนว่า มีการบริโภคยาอย่างไม่เหมาะสมและเกินความจำเป็นในทุก ๆ ระดับ โดยเฉพาะการบริโภคยาปฏิชีวนะ ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันของระบบทางเดินหายใจในเด็กที่ศึกษาในโรงพยาบาลทั่วประเทศพบว่า ผู้ป่วยร้อยละ 38.6 มีประวัติการใช้ยาปฏิชีวนะก่อนมาโรงพยาบาล นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาอื่นๆ ที่แสดงว่าประชาชนจำนวนไม่น้อยตัดสินใจใช้ยาต้านจุลชีพด้วยตนเองก่อนจะไปพบแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มีอาการของโรกระบบทางเดินหายใจและระบบทางเดินอาหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการใช้ยาโดยไม่จำเป็นหรือมีการใช้ยาไม่ครบขนาด¹⁷ รวมทั้งยังพบการใช้ยาปฏิชีวนะในผู้ป่วยโรคติดเชื้อที่รับไว้ในโรงพยาบาลโดยไม่มีข้อบ่งชี้ที่เหมาะสม (ตารางที่ 4.58) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากอิทธิพลของการโฆษณา (ภาพที่ 4.43) ในขณะที่ความพยายามในการเผยแพร่ความรู้ด้านยาแก่ประชาชนผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร มีน้อยมาก แม้จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นก็ตาม จึงทำให้ประชาชนผู้บริโภคได้ข้อมูลข่าวสารด้านยาส่วนใหญ่จากผู้ประกอบการธุรกิจทางยา

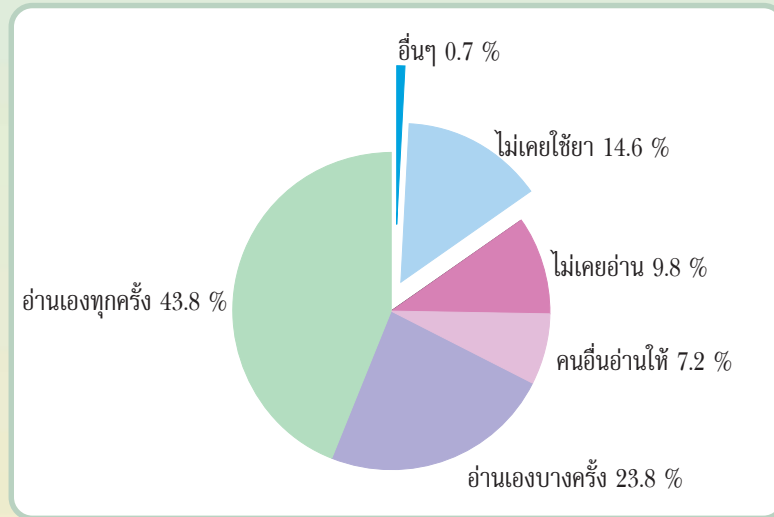
ตารางที่ 4.58 การใช้ยาปฏิชีวนะโดยไม่มีข้อบ่งชี้ที่เหมาะสม รวบรวมจากรายงาน 11 ฉบับ

กลุ่มยา	สถานที่ศึกษา	ช่วงเวลาการศึกษา	จำนวนผู้ป่วย	ไม่มีข้อบ่งชี้ที่เหมาะสม (ร้อยละ)
Ceftriaxone	รพ.พระปกเกล้า	ต.ค. 41 - ก.ย. 42	9	77.8
Parenteral antibiotics	รพ. บ้านหมี่	มิ.ย. - พ.ย. 40	203	39.4
Ciprofloxacin	รพ. ลำปาง	พ.ย. - ธ.ค. 38	24	50.0
Parenteral antibiotics	รพ. ชัยนาท	ม.ค. - มิ.ย. 36	219	44.7
Ceftazidime	รพ. ยโสธร	ก.ค. - ก.ย. 42	48	60.4
Ceftazidime	รพ. ลำปาง	ก.ค. - ก.ย. 39	49	40.0
Cephalosporins	รพ. ตากสิน	มี.ค. 34 - ก.พ. 35	144	13.2 - 15.3
Ceftazidime	รพ. มหาราชนครราชสีมา	พ.ค. - ส.ค. 39	114	25.0
Ceftazidime	รพ. พระพุทธชินราช	มี.ค. - เม.ย. 43	59	37.5
Ceftriaxone	รพ. ลำปาง	ต.ค. 37	17	41.0
Cephalosporins	รพ. อุดรดิตถ์	ต.ค. 38 - ก.ย. 39	258	70.2

ที่มา: ระบบยาของประเทศไทย, 2545

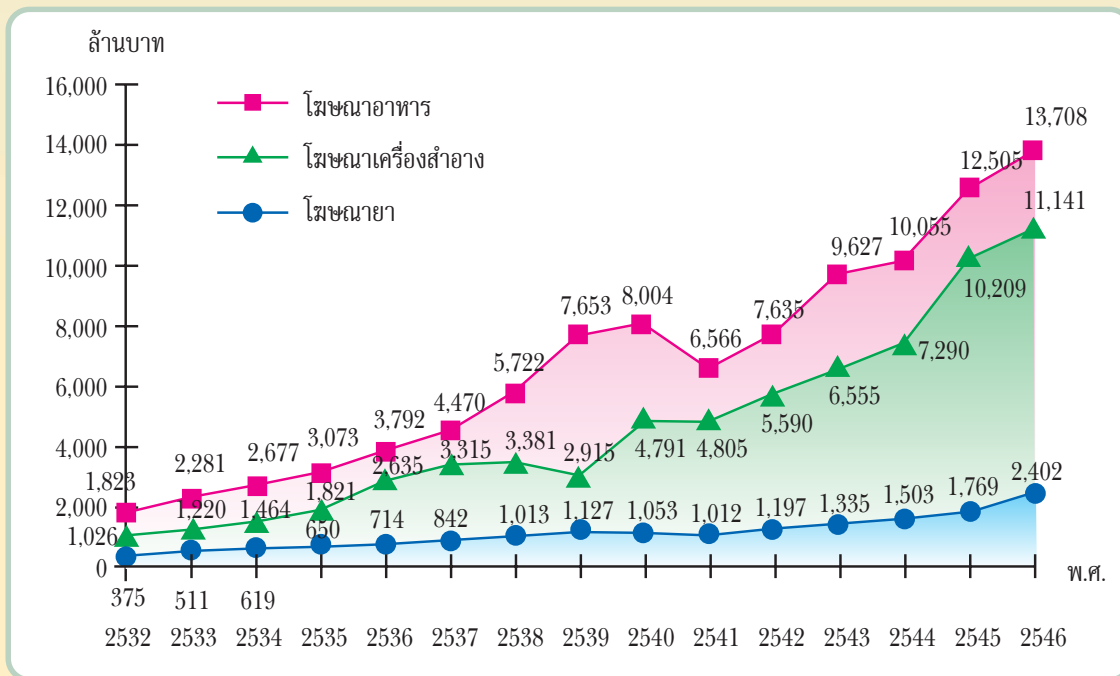
¹⁷ คณะกรรมการโครงการศึกษาระบบยาของประเทศไทย. ระบบยาของประเทศไทย, 2545

ภาพที่ 4.42 ร้อยละของผู้แทนครัวเรือน จำแนกตามพฤติกรรมการอ่านฉลากยาก่อนการใช้จ่าย พ.ศ. 2544

ที่มา: การสำรวจภาวะสุขภาพอนามัยประชาชนระดับจังหวัด พ.ศ. 2544

ภาพที่ 4.43 มูลค่าการโฆษณา อาหารและเครื่องสำอาง พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2546

ที่มา: Media Data Resources (MDR)

- หมายเหตุ: 1. อาหาร หมายถึง เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ นม เครื่องดื่มให้พลังงาน ขนมขบเคี้ยว น้ำอัดลม ลูกอม เครื่องปรุงรส บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป กาแฟ อาหาร น้ำมันสำหรับปรุงอาหาร อาหารกระป๋อง ผลิตภัณฑ์นม ช็อกโกแลต บุหรี่ อาหารแบบต้มและอาหารอื่น ๆ
2. เครื่องสำอาง หมายถึง แชมพู สบู่ เครื่องสำอางทั่วไป แป้งทาตัวและครีมบำรุงผิว

10.3 การสูบบุหรี่

แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบรวมทั้งกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่แล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีผู้ที่สูบบุหรี่อยู่เป็นจำนวนมาก ใน พ.ศ.2546 พบว่า คนไทยบริโภคบุหรี่ทั้งสิ้น 31,366 ล้านมวน โดยมีการบริโภคบุหรี่เฉลี่ยคนละประมาณ 75.5 ซอง/ปี (ตารางที่ 4.59) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากช่วงปี พ.ศ. 2544-2545 ที่มีการบริโภค

เฉลี่ยประมาณ 71 ของ/คน/ปี สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่า สัดส่วนของการเป็นผู้สูบบุหรี่เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 20.5 ใน พ.ศ. 2542 เป็นร้อยละ 21.6 ใน พ.ศ. 2546 โดยผู้สูบบุหรี่เป็นประจำทั้งชายและหญิงมีอัตราเพิ่มขึ้น ซึ่งมีข้อสังเกตว่าอัตราการสูบบุหรี่ของกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-24 ปี) ต่ำกว่ากลุ่มวัยทำงาน (อายุ 25-59 ปี) และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ก็จริง แต่เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของอัตราการสูบบุหรี่ของเยาวชนระหว่าง พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2544 - 2546 จะพบว่า มีอัตราเพิ่มขึ้นทั้งชายและหญิง แสดงให้เห็นว่าบุหรี่ยุคใหม่ได้แพร่หลายไปยังกลุ่มเยาวชนเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกจะเห็นว่า ชายจะเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกเร็วกว่าหญิง แต่แนวโน้มของอายุที่เริ่มสูบบุหรี่ของชายเริ่มช้าลง ส่วนหญิงกลับมีอายุที่เริ่มสูบบุหรี่เร็วขึ้น (ตารางที่ 4.60 และ 4.61) ซึ่งใกล้เคียงกับที่องค์การอนามัยโลกคาดไว้ว่า อัตราการสูบบุหรี่ของผู้หญิงในประเทศที่กำลังพัฒนาเมื่อถึง ปี ค.ศ. 2025 จะเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 8 เป็นร้อยละ 20 โดยเพศชายจะลดลงจากเดิมร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 45 นอกจากนี้ ผลจากการสำรวจ ใน พ.ศ.2542 ยังพบว่า เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี เริ่มสูบบุหรี่มากที่สุด คือ ร้อยละ 55.9 โดยมีสาเหตุสำคัญที่เริ่มสูบบุหรี่คือ ออกราดลองสูบและตามอย่างเพื่อน ซึ่งแตกต่างจากการสำรวจของศูนย์วิจัยกสิกรไทย¹⁸ พ.ศ. 2546 ที่พบว่า แรงกระตุ้นให้เกิดความอยากสูบบุหรี่ของคนกรุงเทพฯ คือ ความเครียด การดื่มสุรา โมโห/หงุดหงิด เกี่ยวกับเงินและคุณภาพดนตรีที่มีการสูบบุหรี่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่า 1 ใน 3 ของเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 13 ปี ระบุว่า การดูภาพยนตร์ที่มีการสูบบุหรี่เป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดความอยากสูบบุหรี่ ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำสูบบุหรี่เฉลี่ยต่อวันประมาณ 9.7 - 10.6 มวน โดยชายสูบบุหรี่เฉลี่ยต่อวันสูงกว่าหญิง (ภาพที่ 4.44) สำหรับประเภทบุหรี่ยุคใหม่ที่สุด พบว่า หลังวิกฤตเศรษฐกิจ ประชาชนบริโภคบุหรี่ยุคใหม่ที่ผลิตในประเทศลดลง แต่หันไปบริโภคบุหรี่ยุคใหม่ที่ผลิตจากต่างประเทศ รวมทั้งบุหรี่ยุคใหม่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.62) ทั้งนี้เนื่องมาจากสัดส่วนการตลาดของบุหรี่ยุคใหม่จากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.1 ใน พ.ศ. 2540 เป็นร้อยละ 14.1 ใน พ.ศ. 2546 หรือในทางกลับกันสัดส่วนการตลาดของบุหรี่ยุคใหม่ที่ลดลงจากร้อยละ 95.9 ใน พ.ศ. 2540 เป็นร้อยละ 85.9 ใน พ.ศ. 2546 (ตารางที่ 4.63) และการที่ประชาชนบริโภคบุหรี่ยุคใหม่เพิ่มขึ้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ ประชาชนมีรายได้ลดลง ประชาชนที่สูบบุหรี่หันมาบริโภคบุหรี่ยุคใหม่เพิ่มขึ้น

บุหรี่ยุคใหม่ส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาของศูนย์วิจัยกสิกรไทย¹⁸ พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยด้านบุหรี่ยุคใหม่ของคนกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 15.07 ของรายได้ทั้งหมดในแต่ละเดือน โดยเฉลี่ยคนกรุงเทพฯ มีค่าใช้จ่ายในการสูบบุหรี่ 150 บาทต่อคน ซึ่งเมื่อคำนวณแล้วจะพบว่าในปี 2546 ตลาดบุหรี่ยุคใหม่ในกรุงเทพฯ มีมูลค่าประมาณ 500 ล้านบาท และถ้าเปรียบเทียบในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาพบว่า แม้ว่าจะมีการรณรงค์ในเรื่องการสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่องแต่ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนในการซื้อผลิตภัณฑ์ยาสูบยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้จากรายงานของธนาคารโลกระบุว่า บุหรี่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างน้อย 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่ารายได้จากการขายบุหรี่ยุคใหม่ โดย 1 ใน 3 ของความเสียหายนั้นเกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนา¹⁹

ในแต่ละปีคนไทยเสียชีวิตจากโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ปีละประมาณ 42,000 คน หรือวันละ 115 คน หรือชั่วโมงละ 6 คน²⁰ ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุให้เกิดโรคร้าย โดยพบว่าร้อยละ 90 ของผู้ชายที่ป่วยเป็นมะเร็งปอด ร้อยละ 82 ของผู้ป่วยมะเร็งกล่องเสียง และร้อยละ 80 ของผู้ป่วยมะเร็งหลอดอาหารล้วนมีสาเหตุมาจากการสูบบุหรี่ทั้งสิ้น

¹⁸ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของคนกรุงเทพฯ, 2546

¹⁹ ประกิต วาทีสาธกกิจ. จะเกิดอะไรขึ้นกับบุหรี่ยุคใหม่ในอนาคต ในวารสารเพื่อคนรุ่นใหม่ไม่สูบบุหรี่ ฉบับที่ 7 (ม.ค. - ก.พ. 2543)

²⁰ จากการคำนวณของ ศ.นพ. ประกิต วาทีสาธกกิจ. ในสถิติสำคัญการสูบบุหรี่ของคนไทย มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (อัครา)

ตารางที่ 4.59 ปริมาณการบริโภคบุหรี่ของคนไทย พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2546

รายการ	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
การบริโภคบุหรี่ทั้งเส้น (ล้านมวน)	31,309	34,090	38,718	38,887	38,825	40,068	42,245.2	44,849.6	45,755.3	47,235.9	48,336.6	39,057.1	36,166.1	36,469.7	29,502	29,682	31,366
การบริโภค (ซอง/คน/ปี)	86.4	91.5	100.6	98.4	95.8	96.5	101.7	108.0	110.2	113.8	116.4	98.8	87.1	87.8	71.0	71.5	75.5
ปริมาณนำเข้า (ล้านบาท)	-	-	-	-	12	51	60	71	71	77	99	172	261	239	261	262	293
มูลค่านำเข้า (ล้านบาท)	-	-	-	-	-	716.8	968.5	787.0	1,032.1	952.2	907.3	2,755.6	4,289.8	4,586.3	6,151.9	6,136	6,472
บุหรี่ยี่ห้อในประเทศ																	
ล้านมวน	31,581.01	32,505.41	37,198.47	38,235.21	39,719.55	39,591.40	41,219.63	44,542.46	43,188.83	47,751.79	47,125.75	34,568.73	32,023.63	31,796.45	29,742.35	29,598.67	31,498.95
ล้านซอง	1,579.05	1,625.27	1,859.92	1,911.76	1,986.0	1,979.57	2,060.98	2,227.12	2,159.19	2,387.59	2,356.28	1,728.44	1,601.18	1,589.82	1,487.12	1,479.93	1,574.95
มูลค่าการจำหน่าย (ล้านบาท)	17,327	18,674	20,996	23,640	26,910	27,613	28,890	35,117	34,869	40,340	46,977	44,670	40,700	42,600	42,617	45,219	46,739
ภาษีผู้ซื้อ (ล้านบาท)	10,399	11,467	12,989	14,785	17,060	16,991	17,439	22,375	22,911	26,134	28,296	25,816	23,100.6	23,540.2	23,912.2	25,641	26,349
กำไรสุทธิ (ล้านบาท)	877	1,069	2,595	2,064	2,244	3,202	2,802	2,954	3,588	3,445	3,600	4,657	5,000	5,310	5,232	4,958	5,948
ภาษีสรรพสามิต (%)	35-56.5 ⁽¹⁾	35-56.5 ⁽¹⁾	35-56.5 ⁽¹⁾	35-56.5 ⁽¹⁾	55 ⁽²⁾	55 ⁽³⁾	60 ⁽³⁾	60 ⁽³⁾	62 ⁽³⁾	68 ⁽³⁾	70 ⁽³⁾	70 ⁽³⁾	71.5 ⁽³⁾	71.5 ⁽³⁾	75 ⁽³⁾	75 ⁽³⁾	75 ⁽³⁾

ที่มา: - โรงงานยาสูบ และกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

- สถิติการค้าและเครื่องใช้วัตถุพิษของประเทศไทย, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ ก่อน กรกฎาคม พ.ศ. 2533 มี 3 อัตราคือ 35%, 48% และ 56.5% ของราคาขายปลีก ขึ้นกับปริมาณในยาสูบในประเทศ

⁽²⁾ ตั้งแต่กรกฎาคม พ.ศ. 2533-พ.ศ. 2534 มีอัตราเดียว และเป็นร้อยละของราคาขายปลีก

⁽³⁾ ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2546 มีอัตราเดียว และเป็นร้อยละของราคาขายส่ง

ตารางที่ 4.60 จำนวนผู้สูบบุหรี่และสัดส่วนของการเป็นผู้สูบบุหรี่ พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2546

พ.ศ.	จำนวนประชากร (ล้านคน)	จำนวนผู้สูบบุหรี่			สัดส่วนของการเป็นผู้สูบบุหรี่ (%)		
		รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
2519	28.7 ⁽¹⁾	8.6	7.7	0.9	30.1	54.7	6.1
2524	35.1 ⁽¹⁾	9.8	9.0	0.8	27.8	51.2	4.4
2529	38.0 ⁽²⁾	10.4	9.6	0.8	27.4	50.4	4.2
2531	40.5 ⁽²⁾	10.1	9.4	0.7	25.0	46.7	3.5
2534	43.3 ⁽²⁾	11.4	10.6	0.8	26.3	49.0	3.8
2536	38.3 ⁽³⁾	11.3	10.5	0.8	29.7	55.3	4.3
	45.7 ⁽²⁾	10.4	9.8	0.6	22.8	43.2	2.5
2539	40.7 ⁽³⁾	10.4	9.8	0.6	25.5	48.5	2.8
	48.0 ⁽²⁾	11.2	10.6	0.6	23.4	44.6	2.5
2542	49.9 ⁽²⁾	10.2	9.6	0.6	20.5	38.9	2.4
2544	51.2 ⁽²⁾	10.5	10.0	0.5	20.6	39.3	2.2
2546	35.8 ⁽²⁾	7.7	7.1	0.6	21.6	44.1	2.9

- ที่มา: 1. การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
2. สรุปผลการสำรวจเบื้องต้นการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

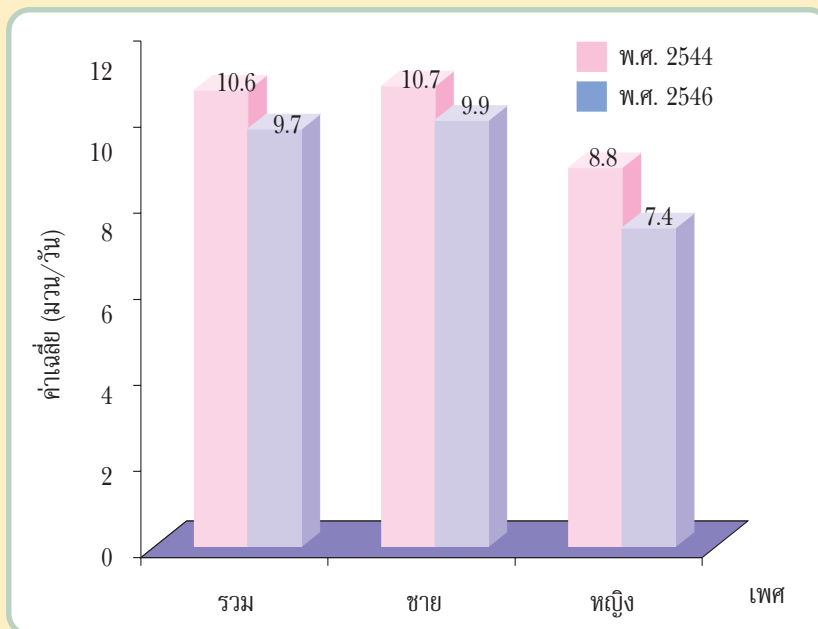
- หมายเหตุ: 1. ⁽¹⁾ประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไป
⁽²⁾ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป
⁽³⁾ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป
2. การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2546 ได้ทำการสัมภาษณ์เฉพาะผู้ตอบสัมภาษณ์ด้วยตนเองเท่านั้น ถ้าไม่พบผู้ตอบสัมภาษณ์ก็จะไม่บันทึกข้อมูล จึงทำให้จำนวนประชากรที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้ต่ำกว่าจำนวนประชากรทั้งประเทศ

ตารางที่ 4.61 สัดส่วนของการเป็นผู้สูบบุหรี่เป็นประจำในกลุ่มอายุ 11 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ พ.ศ. 2542, พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546

กลุ่มอายุ (ปี)	สัดส่วนของการเป็นผู้สูบบุหรี่									การเปลี่ยนแปลงของอัตราผู้สูบบุหรี่เป็นประจำ					
	พ.ศ. 2542			พ.ศ. 2544			พ.ศ. 2546			พ.ศ. 2542-2544			พ.ศ. 2544-2546		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
11-14	0.2	0.5	-	0.1	0.2	0.1	0.2	0.2	0.1	-0.1	-0.3	+0.1	+0.1	0.0	0.0
15-24	12.3	24.0	0.3	13.5	26.0	0.6	15.2	32.1	0.9	+1.2	+2.0	+0.3	+1.7	+6.1	+0.3
25-59	26.3	49.8	3.0	26.2	49.9	2.6	25.3	51.8	3.4	-0.1	+0.1	-0.4	-0.9	+1.9	+0.8
60 ปีขึ้นไป	23.3	45.1	4.8	21.1	40.9	4.3	21.5	43.3	4.6	-2.2	-4.2	-0.5	+0.4	+2.4	+0.3
รวม	20.5	38.9	2.4	20.6	39.3	2.2	21.6	44.1	2.9	+0.1	+0.4	-0.2	+1.0	+4.8	+0.7
อายุเฉลี่ยเริ่มสูบบุหรี่ (ปี)	18.2	17.9	22.2	18.5	18.3	21.9	18.4	18.2	21.5						

- ที่มา:
1. รายงานการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากร พ.ศ. 2542, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 2. รายงานการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 3. รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2546, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพที่ 4.44 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุหรี่ที่สูบต่อวันของประชากรที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546

- ที่มา:
1. สรุปผลการสำรวจเบื้องต้นการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 2. รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2546, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 4.62 อัตราร้อยละของประชากรที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นประจำ จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ที่สูบมากที่สุด

ประเภทผลิตภัณฑ์ยาสูบ ที่ใช้มากที่สุด	ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ		หลังวิกฤตเศรษฐกิจ	
	พ.ศ. 2536	พ.ศ. 2539	พ.ศ. 2542	พ.ศ. 2544
บุหรี่ของผลิตในประเทศ	44.9	55.6	44.3	46.0
บุหรี่ของผลิตจากต่างประเทศ	0.9	1.1	1.3	1.2
บุหรี่ปริมาณเอง	54.0	42.5	54.1	52.7
บุหรี่ซิการ์	น้อยกว่า 0.1	0.2	0.1	} 0.1
ไปป์	0.1	0.2	0.2	
ไม่ทราบ	0.1	0.4	-	

- ที่มา:
1. รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 2. รายงานการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ของประชากร พ.ศ.2542, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 3. สรุปผลการสำรวจเบื้องต้นการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 4.63 สัดส่วนการตลาดของบุหรี่โรงงานยาสูบและบุหรี่ปริมาณเองจากต่างประเทศ พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2546

ปีงบประมาณ	สัดส่วนการตลาด (ร้อยละ)	
	บุหรี่ปริมาณเอง	บุหรี่ปริมาณเองจากต่างประเทศ
2534	99.4	0.6
2535	97.4	2.5
2536	97.2	2.8
2537	97.0	3.0
2538	96.7	3.2
2539	96.8	3.1
2540	95.9	4.1
2541	91.5	8.4
2542	86.4	13.5
2543	86.7	13.3
2544	85.0	15.0
2545	84.7	15.3
2546	85.9	14.1

ที่มา: โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

10.4 การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

คนไทยมีแนวโน้มบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น ในทศวรรษที่ผ่านมา ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เพิ่มขึ้นจาก 721.8 ล้านลิตร ใน พ.ศ.2531 เป็น 1,604.3 ล้านลิตร ใน พ.ศ.2540 หรือประมาณกว่า 2 เท่า จนกระทั่งวิกฤตเศรษฐกิจปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์จึงมีแนวโน้มลดลงจาก 1,689.8 ล้านลิตร ใน พ.ศ. 2541 เป็น 1,340.9 ล้านลิตร ใน พ.ศ. 2542 อย่างไรก็ตามเมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวใน พ.ศ. 2546 การบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์กลับเพิ่มสูงขึ้น เป็น 3,783.7 ล้านลิตร นอกจากนี้ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้คำนวณการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวต่อปีของประชากร พบว่า ใน พ.ศ.2543 คนไทยบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และฟิลิปปินส์²¹ (ภาพที่ 4.45)

เมื่อจำแนกประเภทของเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ พบว่า การบริโภคสุรามีนแนวโน้มค่อนข้างคงที่ ขณะที่การบริโภคเบียร์และไวน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.64 และภาพที่ 4.46) ทั้งนี้เนื่องจาก ใน พ.ศ. 2535 รัฐบาลประกาศนโยบายการค้าเสรี ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้มีโรงงานผลิตเบียร์และไวน์เกิดขึ้นอีกหลายแห่ง (ภาพที่ 4.47) รวมทั้งราคาที่ถูกกว่าทำให้ยอดจำหน่ายหรือปริมาณการบริโภคเบียร์เพิ่มขึ้นจนสูงกว่าสุรา

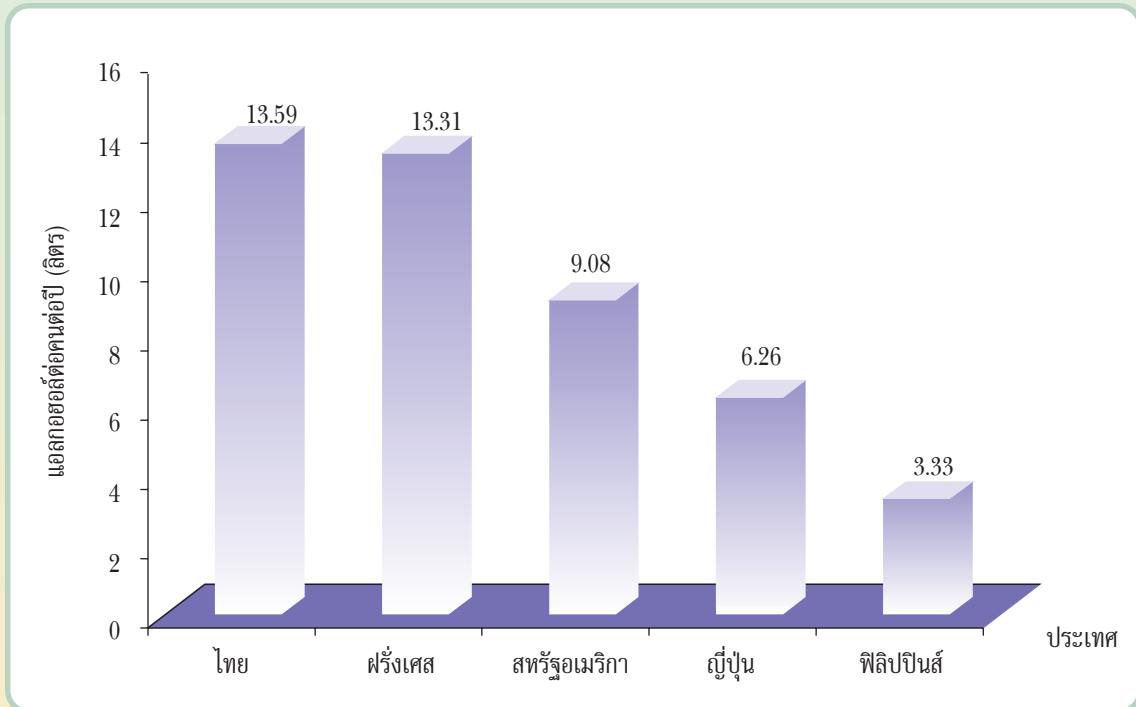
นอกจากนี้ ผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบสอดคล้องกันคือ สัดส่วนของการเป็นผู้ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.5 ใน พ.ศ.2534 เป็นร้อยละ 35.5 ใน พ.ศ. 2546 (ตารางที่ 4.65) รวมทั้งการสำรวจภาวะสุขภาพของประชาชนโดยการตรวจร่างกาย พ.ศ. 2539-2540 พบสอดคล้องกันคือ 1 ใน 3 ของประชากรวัยแรงงานบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ชายดื่มมากกว่าผู้หญิงประมาณ 4 เท่า เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงระยะเวลา 8 ปี (พ.ศ. 2539-พ.ศ. 2546) ผู้หญิงมีแนวโน้มการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิง (อายุ 15-19 ปี) ที่หันมาดื่มสุราเพิ่มขึ้นเกือบ 6 เท่า คือ จากร้อยละ 1.0 เป็นร้อยละ 5.6 (ตารางที่ 4.66) ขณะที่การสำรวจของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ประมาณ 1 ใน 3 (ร้อยละ 30.7) ของเยาวชนไทยที่มีอายุ 15-24 ปี ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์²² และการสำรวจการใช้สารเสพติดในนักเรียนก็พบว่า นักเรียนมีแนวโน้มการดื่มสุราสูงขึ้นด้วย (ตารางที่ 4.76)

เมื่อพิจารณาความถี่ของการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ในกลุ่มผู้ที่ดื่มสุราพบว่า มีประมาณครึ่งหนึ่งที่ดื่มหลายๆ ครั้ง แต่เป็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มผู้ที่ดื่มทุกวันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 8.6 ใน พ.ศ.2539 เป็นร้อยละ 9.4 ใน พ.ศ.2546 (ตารางที่ 4.67) นอกจากนี้ น.พ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ทำการศึกษาสถานการณ์ในอนาคตจากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกเพศและทุกวัย และมีโอกาสที่ผู้หญิงจะดื่มสุราหนักมากขึ้น คือ มากกว่า 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ สาเหตุของการดื่มสุราก็เพราะเพื่อเข้าสังคมตามเพื่อนและอยากทดลอง (ตารางที่ 4.68) รวมทั้งอิทธิพลของการโฆษณาอย่างไม่หยุดยั้ง ดังจะเห็นได้จากมูลค่าโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ.2542-2545 มีมูลค่าการโฆษณาเฉลี่ยสูงกว่า 2,000 ล้านบาทต่อปี (ตารางที่ 4.69) ดังนั้น ใน พ.ศ.2546 รัฐบาลจึงออกมาตรการห้ามมีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด ระหว่างเวลา 05.00-22.00 น. ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2546 เป็นต้นไป

²¹ ยงยุทธ ขจรธรรม. การโฆษณาบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และความสูญเสีย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2547

²² สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. การสำรวจสภาวะเยาวชนไทย .2541

ภาพที่ 4.45 เปรียบเทียบการบริโภคแอลกอฮอล์ต่อคน พ.ศ. 2543

ที่มา: จากฐานข้อมูล WHO-alcohol consumption database อังโนะ ยงยุทธ ขจรธรรม การโฆษณา การบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และความสูญเสีย; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2546

ตารางที่ 4.64 ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2546

ประเภทเครื่องดื่ม	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
การบริโภคสุร่าทั้งสิ้น (พันลิตร)	561,857.8	499,619.2	611,926.2	681,767.7	670,922.5	678,011.1	557,634.5	743,825.6	795,633.1	736,616.0	734,879.4	666,275.5	641,487.0	760,556.5	711,280	1,108,704.9
การบริโภคสุร่าแอลกอฮอล์ต่อคน (ลิตร)	15.7	13.9	16.3	17.6	17.0	16.7	13.8	17.4	18.4	16.7	16.5	14.7	14.0	16.4	14.7	23.9
การบริโภคเบียร์ทั้งสิ้น (พันลิตร)	157,801.3	178,530.0	260,805.8	278,479.6	320,150.9	419,759.4	509,367.7	616,389.1	714,899.1	863,914.6	950,696.7	666,275.5	1,148,409.2	1,149,184.1	1,248,550	2,509,129.4
การบริโภคเบียร์แอลกอฮอล์ต่อคน (ลิตร)	4.4	5.0	6.9	7.2	8.1	10.3	12.1	14.4	16.5	19.6	21.3	14.7	25.1	24.8	25.8	54.1
การบริโภคไวน์ทั้งสิ้น (พันลิตร)	2,148.3	899.7	885.2	1,490.8	1,523.5	1,516.4	1,396.5	2,390.8	4,404.8	3,854.9	4,300.8	8,396.3	12,915.7	16,345.7	19,200.0	167,957.9
การบริโภคไวน์แอลกอฮอล์ต่อคน (ลิตร)	0.06	0.03	0.02	0.04	0.04	0.04	0.03	0.06	0.10	0.09	0.10	0.20	0.30	0.35	0.40	3.6
การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมทั้งสิ้น (พันลิตร)	721,807.5	679,049.0	873,567.3	961,738.2	992,597.0	1,099,287.0	1,088,394.8	1,362,605.6	1,514,937.0	1,604,385.5	1,689,876.9	1,340,947.3	1,802,812.0	1,926,086.4	1,979,030	3,783,792.2
การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ยต่อคน (ลิตร)	20.2	18.9	23.3	24.8	25.2	27.1	25.9	31.9	35.0	36.4	37.9	29.5	39.3	41.6	40.9	81.7
ปริมาณนำเข้าสุร่าต่างประเทศ (พันลิตร)	-	-	-	-	12,783.3	14,801.3	18,165.9	20,700.4	33,334.5	32,749.2	17,467.4	28,728.5	39,728.3	48,921.7	57,154.1	92,446.2
ภาคีสุร่าต่างประเทศ(ล้านบาท)	-	-	-	-	1,105.5	1,227.2	1,671.1	1,603.3	2,536.6	2,525.0	1,959.9	2,998.5	3,358.3	5,377.7	6,146.1	7,223.4

ที่มา: กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

หมายเหตุ: การบริโภคเฉลี่ยต่อประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.65 จำนวนผู้ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ และสัดส่วนของการเป็นผู้ดื่มสุรา พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2546

พ.ศ.	จำนวนประชากร (ล้านคน)	จำนวนผู้ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ (ล้านคน)			สัดส่วนของการเป็นผู้ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ (%)		
		รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
2534	39.5	12.4	10.5	1.8	31.5	53.7	9.5
2539	43.4	13.7	11.9	1.7	31.6	55.4	8.1
2544	46.9	15.3	13.0	2.3	32.6	55.9	9.8
2546	35.8	12.7	9.8	2.8	35.5	60.8	14.5

ที่มา: รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2534, 2539, 2544 และ 2546, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ: การสำรวจอนามัยและสวัสดิการใน พ.ศ. 2546 ได้ทำการสัมภาษณ์เฉพาะผู้ที่ตอบ สัมภาษณ์ด้วยตนเองเท่านั้น ถ้าไม่พบผู้ตอบสัมภาษณ์ก็จะไม่นับที่ข้อมูล จึงทำให้จำนวนประชากรที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้ต่ำกว่าจำนวนประชากรทั้งประเทศ

ตารางที่ 4.66 อัตราการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ ของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

กลุ่มอายุ (ปี)	2534		2539		2544		2546	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
11-14	-	-	0.2	0.05	-	-	0.5	0.4
15-19	21.7	2.1	20.8	1.0	19.9	1.9	33.5	5.6
20-24	59.5	5.4	56.0	5.7	55.8	7.2	70.4	11.8
25-29	66.7	9.2	67.6	6.9	68.1	10.2	75.7	16.8
30-34	68.6	11.9	67.7	9.5	67.0	12.3	76.5	20.0
35-39	66.2	15.3	69.0	12.2	69.2	14.2	73.3	19.2
40-49	65.1	15.6	65.8	12.9	67.5	14.2	73.0	21.7
50-59	56.1	14.2	59.9	10.1	58.7	11.5	64.5	14.4
60 ปีขึ้นไป	38.0	8.5	36.8	6.3	37.0	5.7	41.9	8.6
รวม	53.7	9.5	50.1	7.4	55.9	9.8	60.8	14.5

ที่มา: วิเคราะห์ใหม่จากฐานข้อมูลการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 4.67 ร้อยละของประชากรที่ดื่มสุรา จำแนกตามความถี่ของการดื่มสุรา พ.ศ. 2539, พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546

ความถี่ของการดื่มสุรา	พ.ศ. 2539 ¹	พ.ศ. 2544 ²	พ.ศ. 2546 ¹
ดื่มทุกวัน	8.6	7.9	9.4
ดื่มค่อนข้างบ่อย (3 - 4 ครั้ง / สัปดาห์)	10.7	9.9	10.7
ดื่มเป็นบางวัน (1 - 2 ครั้ง / สัปดาห์)	17.4	17.2	17.7
ดื่มเดือนละ 1 - 2 ครั้ง	16.4	15.3	12.2
ดื่มนาน ๆ ครั้ง	46.2	49.4	50.0
ไม่ทราบ	0.6	0.3	-

- ที่มา: 1. รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2539 และ พ.ศ. 2546, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. รายงานการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

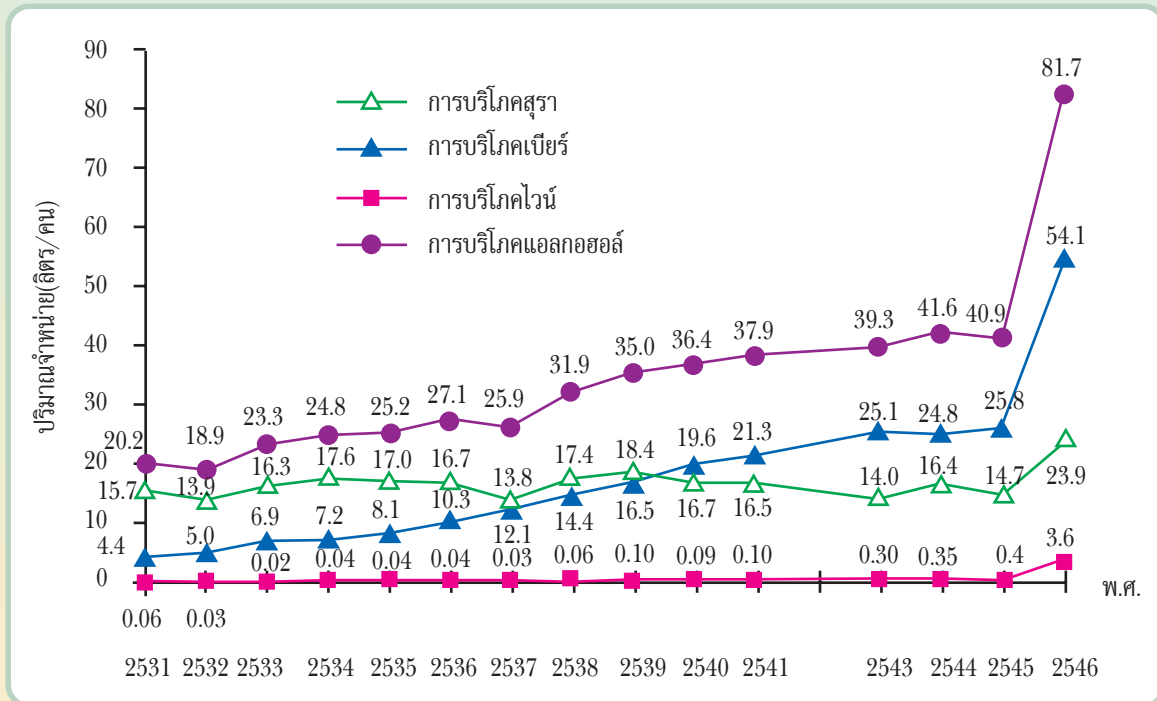
หมายเหตุ: ¹ ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป
² ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.68 ร้อยละของประชากรที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จำแนกตามอายุที่เริ่มดื่มและเหตุผลในการดื่ม พ.ศ.2534, พ.ศ.2539 และ พ.ศ. 2544

เหตุผลการเริ่มดื่ม	ชาย									หญิง								
	<20 ปี			20 ปีขึ้นไป			รวม			<20 ปี			20 ปีขึ้นไป			รวม		
	2534	2539	2544	2534	2539	2544	2534	2539	2544	2534	2539	2544	2534	2539	2544	2534	2539	2544
อยากทดลอง	7.3	11.5	11.5	6.2	5.4	6.0	13.5	16.9	17.5	3.0	2.5	4.0	7.7	4.6	5.9	10.7	7.1	9.9
เพื่อเข้าสังคม	12.8	16.4	18.9	21.1	21.5	22.7	33.9	37.9	41.6	7.8	8.9	8.9	31.9	43.5	45.5	39.7	52.4	54.4
ตามเพื่อน (ถ้าอยากเป็นผู้ใหญ่ เลียนแบบตรา ไม่มีอะไรทำ)	27.2	22.9	23.4	22.3	17.6	13.3	49.5	40.5	36.6	7.4	6.0	6.8	23.1	15.6	13.0	30.5	21.6	19.8
มีความวิตกกังวล (กินเป็นยาแก้คิดหวัง)	0.4	1.2	1.8	0.6	2.1	2.4	1.0	3.3	4.1	0.1	0.8	1.3	2.2	16.3	13.6	2.3	17.1	14.9
อื่น ๆ (ไม่มีเหตุผล)	0.5	0.5	0.1	1.4	0.8	0.1	1.9	1.3	0.2	2.8	0.4	0.6	14.1	1.4	0.3	16.9	1.8	1.0
รวม	48.3	52.6	55.6	51.7	47.4	44.4	100.0	100.0	100.0	21.0	18.6	21.7	79.0	81.4	78.3	100.0	100.0	100.0

- ที่มา: 1. รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2539, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. รายงานการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

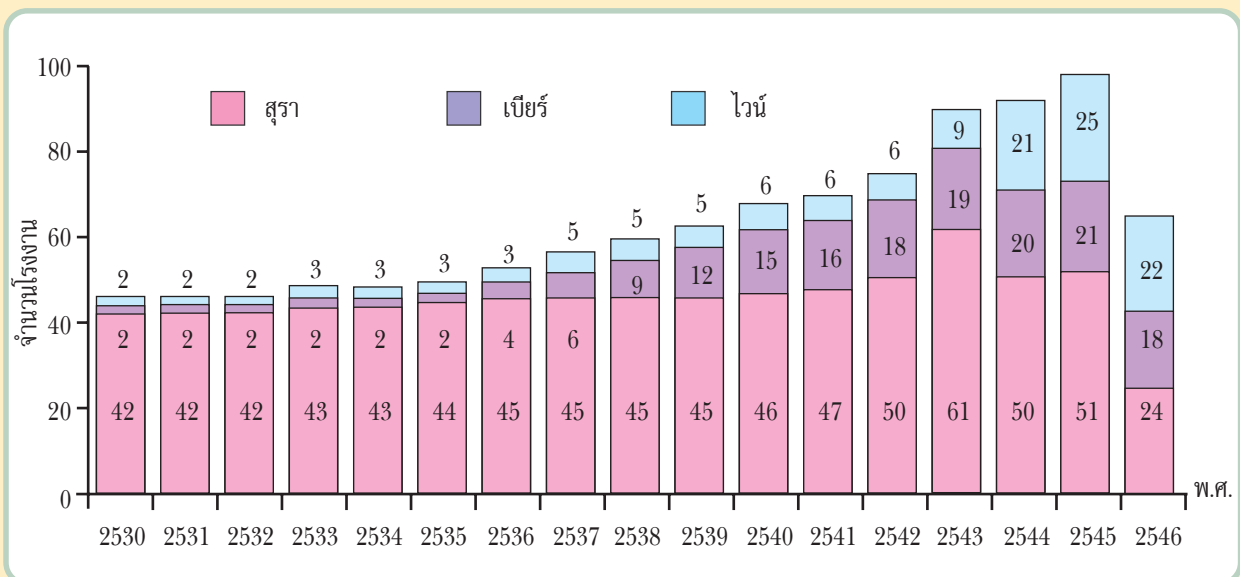
ภาพที่ 4.46 ปริมาณจำหน่ายสุรา เบียร์และไวน์ และปริมาณแอลกอฮอล์ต่อประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2546

ที่มา: กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

หมายเหตุ: การบริโภคเฉลี่ยต่อประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ภาพที่ 4.47 จำนวนโรงงานผลิตสุรา เบียร์ และไวน์ ปี พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2546

ที่มา: กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ: พ.ศ. 2546 โรงงานสุรามีจำนวนลดลงเนื่องจากการปิดกิจการและการยุบรวมกัน

ตารางที่ 4.69 มูลค่าการโฆษณาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ พ.ศ.2532-พ.ศ.2546

พ.ศ.	มูลค่าการโฆษณา (ล้านบาท)	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
2532	255	-
2533	347	+36.1
2534	460	+32.6
2535	514	+11.7
2536	705	+37.2
2537	772	+9.5
2538	1,318	+70.7
2539	2,169	+64.6
2540	1,859	-14.3
2541	1,264	-32.0
2542	1,812	+43.4
2543	2,522	+39.2
2544	1,910	-24.3
2545	2,180	+14.1
2546	2,025	-7.1

ที่มา: Media Data Resources (MDR)

10.5 การบริโภคเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน

การบริโภคเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการขายทุกรูปแบบ จาก 131.10 ล้านลิตร ใน พ.ศ. 2535 เป็น 310.05 ล้านลิตร ใน พ.ศ. 2540 จนกระทั่งวิกฤตเศรษฐกิจ ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตามเมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัว การบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนกลับเพิ่มสูงขึ้นเป็น 433.21 ล้านลิตร ใน พ.ศ. 2546 (ตารางที่ 4.70)

ตารางที่ 4.70 ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน (เครื่องดื่มบำรุงกำลัง) พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2546

พ.ศ.	ปริมาณการผลิต (ล้านลิตร)	ปริมาณการจำหน่าย (ล้านลิตร)	ปริมาณการบริโภคต่อคน (ลิตร/ปี)	อัตราการเปลี่ยนแปลงการบริโภคเฉลี่ยต่อคน (ร้อยละ)
2535	138.40	131.10	3.32	-
2536	173.75	329.26	8.10	+144.0
2537	183.62	181.84	4.33	-46.5
2538	209.31	217.08	5.08	+17.3
2539	180.87	182.92	4.22	-16.9
2540	308.08	310.05	7.03	+66.6
2541	134.73	126.12	2.82	-59.9
2542	174.59	155.44	3.42	+21.3
2543	337.56	332.47	7.25	+112.0
2544	364.84	355.14	7.66	+5.6
2545	366.30	433.59	8.95	+16.8
2546	445.47	433.21	8.90	-0.6

ที่มา: กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

หมายเหตุ: การบริโภคเฉลี่ยต่อประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ใน พ.ศ. 2543 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดลและสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน พบว่า คนไทยอายุ 12 ปีขึ้นไป ประมาณ 2 ใน 5 ดื่มเครื่องดื่มที่ผสมคาเฟอีน (ร้อยละ 38.6) ประมาณ 2 ใน 3 ดื่มเครื่องดื่มกาแฟ ชา (ร้อยละ 66.6) และประมาณ 3 ใน 4 ดื่มน้ำอัดลมผสมคาเฟอีน (ร้อยละ 77.0) นอกจากนี้ ยังพบว่า คนไทยมีความชุกของการบริโภครวมทั้ง 3 ประเภท ประมาณร้อยละ 23.7 โดยเป็นเพศชาย (ร้อยละ 36.6) สูงกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 11.1) ประมาณเกือบ 4 เท่า (ตารางที่ 4.71) สำหรับเหตุผลที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีนประเภทต่างๆ เพราะแก้ง่วงนอน ทำให้สดชื่น ชอบในรสชาติ (ตารางที่ 4.72)

ตารางที่ 4.71 จำนวนและความชุก (Prevalence) และความชุกที่ปรับแล้ว (Adjusted prevalence) ต้มเครื่องต้มประเภทต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างแยกตามเพศ

พฤติกรรมการต้ม	เครื่องต้มผสมคาเฟอีน			เครื่องต้ม กาแฟ ชา			เครื่องต้มน้ำอัดลมผสมคาเฟอีน		
	ชาย	หญิง	คนไทย (อายุ 13-70)	ชาย	หญิง	คนไทย (อายุ 13-70)	ชาย	หญิง	คนไทย (อายุ 13-70)
ต้ม	1,257	442	1,699	1,541	1,592	3,133	1,656	1,925	3,581
ต้มแต่เลิกแล้ว	266	192	458	202	209	411	175	200	375
ไม่เคยต้ม	648	1,830	2,478	428	663	1,091	338	337	675
รวม	2,171	2,464	4,635	2,171	2,464	4,635	2,169	2,462	4,631
ความชุก									
ต้ม	57.9%	17.9%	36.7%	71.0%	64.6%	67.6%	76.3%	78.2%	77.3%
ต้มแต่เลิกแล้ว	12.3%	7.8%	9.9%	9.3%	8.5%	8.9%	8.1%	8.1%	8.1%
ไม่เคยต้ม	29.8%	74.3%	53.5%	19.7%	26.9%	23.5%	15.6%	13.7%	14.6%
ความชุก (adjusted)*									
ต้ม	59.8%	17.8%	38.6%	70.1%	63.1%	66.6%	76.3%	77.6%	77.0%
ต้มแต่เลิกแล้ว	10.9%	7.5%	9.2%	9.1%	8.3%	8.7%	7.6%	7.7%	7.6%
ไม่เคยต้ม	29.3%	74.7%	52.3%	20.8%	28.6%	24.8%	16.1%	14.7%	15.4%

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดลและสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. รายงานการวิจัยพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมคาเฟอีนของคนไทย, 2543

หมายเหตุ: * ความชุกที่ปรับแล้ว (adjusted prevalence) ปรับตามสัดส่วนฐานประชากรแยกตามเพศ

ตารางที่ 4.72 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ดื่มในปัจจุบัน ที่ระบุเหตุผลที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีนประเภทต่างๆ พ.ศ. 2543

เหตุผลที่ดื่ม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	เครื่องต้มผสมคาเฟอีน (N = 1,699)	เครื่องต้ม กาแฟ ชา (N = 3,133)	น้ำอัดลมผสมคาเฟอีน (N = 3,581)
แก้่วงนอน / ทำให้สดชื่น	70.8	64.0	29.0
ทำให้มีแรงทำงาน / แก้อ่อนเพลีย	58.7	25.0	5.7
ไม่ดื่มแล้วหงุดหงิด / ดัดแล้ว	6.7	10.5	1.8
อยากส่งฉลาก / ฝาไปชิงโชค	3.5	0.8	0.6
ดื่ม / กินเพื่อบำรุงร่างกาย	7.4	3.2	1.1
ชอบรสชาติ / อร่อย	32.3	38.5	43.7
ดื่มเป็นนิสัย	11.9	28.4	10.0
แก้กระหาย	15.8	19.8	84.4
เพราะแรงโฆษณา	3.4	1.5	3.4

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดลและสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. รายงานการวิจัยพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมคาเฟอีนของคนไทย, 2543

10.6 การเสพสารเสพติด

ปัญหาเสพติดมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม โดยจะลุกลามเข้าสู่ชุมชน สถานประกอบการ ตลอดจนสถานศึกษา สำหรับประเทศไทยแม้ว่าจะมีมาตรการทางกฎหมายออกมาควบคุม มีการปราบปราม รวมทั้งการรณรงค์ต่าง ๆ มาโดยตลอด แต่สถานการณ์ของปัญหาสารเสพติดก็ยังไม่ลดลง สารเสพติดสำคัญที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในขณะนี้ที่สำคัญ คือ ยาบ้า แม้ประเทศกำลังเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจก็ตาม แต่การลักลอบจำหน่ายก็ไม่ลดลงกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิติการจับกุมยาบ้าที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะชายแดนภาคเหนือของประเทศที่มีสัดส่วนการจับกุมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16.7 ใน พ.ศ. 2538 เป็นร้อยละ 46.5 ใน พ.ศ. 2546 หรือเพิ่มขึ้นถึง 33 ล้านเม็ด ในระยะเวลา 10 ปี (ตารางที่ 4.73)

ตารางที่ 4.73 สถิติการจับกุมยาบ้า พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2546

พ.ศ.	ทั่วประเทศ (เม็ด)	ภาคเหนือ	
		เม็ด	ร้อยละ
2536	7,000,000	40,000	0.6
2537	4,000,000	600,000	15.0
2538	6,000,000	1,000,000	16.7
2539	9,000,000	3,500,000	38.9
2540	15,000,000	9,000,000	60.0
2541	31,770,127	17,689,136	55.7
2542	49,887,050	33,137,431	66.4
2543	83,000,000	34,000,000	41.0
2544	93,800,000	55,670,540	59.3
2545	95,900,000	37,810,500	39.4
2546	71,400,000	33,227,800	46.5

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

นอกจากนี้ ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่า มีผู้ติดยาและสารเสพติดรายใหม่เข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36.1 ใน พ.ศ.2539 เป็นร้อยละ 52.2 ใน พ.ศ.2545 (ตารางที่ 4.74) และที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือ จำนวนนักเรียนที่เข้าบำบัดรักษาในระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2545) มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจเกือบร้อยละ 80 ของนักเรียนที่เข้าบำบัดเป็นผู้ป่วยรายใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีนักเรียนที่เสพสารเสพติดรายใหม่ในทุกปีเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ (ตารางที่ 4.75) สารเสพติดที่มีแนวโน้มว่านักเรียนเสพเพิ่มขึ้น คือ ยากระตุ้นหรือยาบ้าซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.2 ใน พ.ศ.2528 เป็นร้อยละ 1.5 ใน พ.ศ.2542 หรือเพิ่มขึ้นถึง 7.5 เท่า (ตารางที่ 4.76)

ตารางที่ 4.74 ผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดในสถานพยาบาล ประเทศไทย พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2545

พ.ศ.	จำนวนผู้เข้ารับการรักษาทั้งหมด	ผู้เข้ารับการรักษา รายเก่า	ผู้เข้ารับการรักษาใหม่	
			จำนวน	ร้อยละของผู้เข้ารับการรักษาทั้งหมด
2530	57,874	42,748	14,895	25.7
2531	61,218	46,766	13,779	22.5
2532	60,000	44,048	13,723	22.9
2533	58,327	41,942	13,984	24.0
2534	66,465	46,253	18,398	27.7
2535	63,978	44,816	19,162	30.0
2536	82,620	51,053	29,468	35.7
2537	80,618	49,644	30,189	37.4
2538	101,145	61,490	38,565	38.1
2539	81,050	50,774	29,223	36.1
2540	62,362	39,075	21,956	35.2
2541	73,079	45,001	28,060	38.4
2542	64,232	37,150	27,082	42.2
2543	67,155	38,778	28,377	42.3
2544	72,646	41,265	31,381	43.2
2545	68,623	32,772	35,851	52.2

ที่มา: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

ตารางที่ 4.75 จำนวนนักเรียนที่เข้าบำบัดรักษาการติดยาเสพติด พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2545

พ.ศ.	รายใหม่		รายเก่า		รวมทั้งหมด
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	
2535	1,119	86.8	170	13.2	1,289
2536	2,390	84.8	429	15.2	2,819
2537	3,091	79.6	793	20.4	3,884
2538	3,998	76.5	1,231	23.5	5,229
2539	3,147	73.5	1,137	26.5	4,284
2540	3,389	77.6	980	22.4	4,369
2541	8,109	88.2	1,084	11.8	9,193
2542	6,133	86.3	976	13.7	7,109
2543	6,862	90.8	698	9.2	7,560
2544	5,631	86.6	868	13.4	6,499
2545	5,903	78.1	1,659	21.9	7,562

ที่มา: พ.ศ. 2535 - 2544 ได้จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
พ.ศ. 2545 ได้จากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

ตารางที่ 4.76 อัตราร้อยละการใช้ยา/สารเสพติด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษา พ.ศ. 2528 - พ.ศ. 2542

ชนิดของยา/ สารเสพติด	พ.ศ. 2528 (n=155,541)	พ.ศ. 2530 (n=30,097)	พ.ศ. 2532 (n=4,986)	พ.ศ. 2539 (n=15,306)	พ.ศ. 2542 (n=24,110)
บุหรี่	9.16	6.73	7.62	7.60	5.28
สุรา	9.79	5.96	7.97	14.00	13.56
กัญชา	1.05	0.92	1.78	1.18	0.80
สารระเหย	0.52	1.78	2.38	0.85	0.44
ยากระตุ้น/ยาบ้า	0.18	0.73	0.60	1.64	1.52
เหล้าแห้ง	0.19	0.28	0.28	0.55	0.37
ยากล่อมประสาท	0.12	0.26	0.40	0.92	0.42
เฮโรอีน	0.74	0.12	0.46	0.33	0.19

ที่มา: การสำรวจสภาพปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา, กรมสามัญศึกษา และสำนักงาน ป.ป.ส., 2542

นอกจากนี้ จากการประมาณการจำนวนนักเรียน-นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของสำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซี อินเทอร์เน็ต (เอแบคโพลล์) ใน พ.ศ. 2544 ที่ได้ทำการสำรวจจากสถาบันการศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ พบว่า ร้อยละ 6.2 ของนักเรียน-นักศึกษามีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องยาเสพติด (ตารางที่ 4.77) สำหรับประเภทของยาเสพติดที่นักเรียน-นักศึกษาเกี่ยวข้องสูงสุดคือ ยาบ้า คิดเป็นร้อยละ 58.5 ของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ตารางที่ 4.78)

ตารางที่ 4.77 ผลการประมาณการจำนวนนักเรียนและนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. 2544

พฤติกรรมของนักเรียน - นักศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	ผลการประมาณการ จำนวนนักเรียน-นักศึกษา (คน)	ร้อยละ
เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ไม่รวมเหล้าและบุหรี่ย)	374,653	6.2
ไม่เกี่ยวข้อง	5,717,819	93.8
รวม	6,092,472	100.0

ที่มา: การประมาณการจำนวนนักเรียน-นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด : กรณีตัวอย่างนักเรียน-นักศึกษา จากสถาบันการศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ, สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซีอินเทอร์เน็ต(เอแบคโพลล์), 2544

ตารางที่ 4.78 ผลการประมาณการจำนวนนักเรียนและนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำแนกตามประเภทของยาเสพติด พ.ศ. 2544

ลำดับที่	ประเภทของยาเสพติด ที่นักเรียน - นักศึกษาเกี่ยวข้อง	ผลการประมาณการ จำนวนนักเรียน-นักศึกษา (คน)	ร้อยละ
1	ยาบ้า	219,284	58.5
2	กัญชา	158,065	42.2
3	ยากล่อมประสาท เช่น โดมิคุม/แวลเยี่ยม	125,918	33.6
4	สารระเหย / กาว / แลค	62,354	16.6
5	ยาอี	42,443	11.3
6	ยาเลิฟ	39,349	10.5
7	ยาเค	32,655	8.7
8	เฮโรอีน	28,402	7.6
9	ฝิ่น	20,807	5.6
10	โคเคน	18,249	4.9
11	มอร์ฟีน	18,231	4.9

ที่มา: การประมาณการจำนวนนักเรียน-นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด : กรณีตัวอย่างนักเรียน-นักศึกษา จากสถาบันการศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ, สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซีอินเทอร์เน็ต (เอแบคโพลล์), 2544

หมายเหตุ: จำนวนนักเรียน - นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด 374,653 คน

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง ใน พ.ศ. 2544 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงได้ทำการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในประเทศไทย พบว่า จำนวนผู้ใช้สารเสพติดมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 16.4 ใน พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 6.9 ใน พ.ศ. 2546 หรือลดลงต่ำกว่าครึ่ง (ตารางที่ 4.79)

ตารางที่ 4.79 จำนวนประชากรทั่วประเทศที่ใช้สารเสพติด จำแนกตามชนิดและระยะเวลาที่ใช้ พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546

สารเสพติด	พ.ศ. 2544			พ.ศ. 2546		
	จำนวนประชากรใช้สารเสพติด x 1,000 (ร้อยละ)			จำนวนประชากรใช้สารเสพติด x 1,000 (ร้อยละ)		
	เคยใช้	ใช้ใน 1 ปี	ใช้ใน 30 วัน	เคยใช้	ใช้ใน 1 ปี	ใช้ใน 30 วัน
สารชนิดโคเคนหนึ่ง	7,312.2(16.4)	1,942.1(4.3)	998.7(2.2)	3,155.5(6.9)	455.5(1.0)	257.8(0.6)
ยาบ้า	3,491.6(7.8)	1,092.5(2.4)	490.3(1.1)	1,094.0(2.4)	83.8(0.2)	34.1(0.1)
ยาอี / ยาเลิฟ	360.1(0.8)	46.5(0.1)	17.7(0.0)	119.7(0.3)	13.3(0.0)	7.4(0.0)
ยาเค	40.7(0.1)	7.2(0.0)	1.2(0.0)	23.4(0.1)	1.0(0.0)	0.04(0.0)
โคเคน	52.8(0.1)	4.9(0.0)	1.1(0.0)	29.4(0.1)	7.4(0.0)	1.0(0.0)
กัญชา	5,425.3(12.1)	667.2(1.5)	210.0(0.5)	2,019.1(4.4)	83.4(0.2)	18.7(0.0)
กระท่อม	2,105.8(4.7)	643.8(1.4)	364.2(0.8)	1,160.0(2.6)	344.7(0.8)	221.6(0.5)
ฝิ่น	907.0(2.0)	38.6(0.1)	12.3(0.0)	323.7(0.7)	0.6(0.0)	0.3(0.0)
ผงขาว / เฮโรอีน	274.2(0.6)	22.7(0.1)	9.4(0.0)	192.6(0.4)	1.4(0.0)	-
ทินเนอร์/กาว/เบนซิน	933.9(2.1)	199.7(0.4)	101.2(0.2)	447.9(1.1)	21.2(0.1)	13.2(0.0)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. รายงานผลโครงการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในประเทศไทย, 2546

10.7 การออกกำลังกายและพักผ่อน

10.7.1 การออกกำลังกาย

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2545 พบว่า **มีคนไทยประมาณร้อยละ 29 ที่ออกกำลังกายเป็นประจำ**²³ (ตารางที่ 4.80) สอดคล้องกับการสำรวจของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2541 ที่พบว่า ประมาณหนึ่งในสามของเยาวชนอายุ 15-20 ปี มีการออกกำลังกายเป็นประจำ ใกล้เคียงกับการสำรวจของสวนดุสิตโพล สถาบันราชภัฏสวนดุสิตเมื่อ พ.ศ. 2541 ที่พบว่า มีคนไทยประมาณร้อยละ 34.7 ที่ออกกำลังกายเป็นประจำ

²³ การออกกำลังกาย หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำให้มีการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ เพื่อความสนุกสนาน เพื่อสังคม โดยใช้กิจกรรมง่าย ๆ หรือมีกฎกติกาการแข่งขันง่าย ๆ เช่น เดิน วิ่ง กระโดดเชือก การบริหารร่างกาย การยกน้ำหนัก เป็นต้น (ยกเว้นการออกกำลังกายในอาชีพและการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน)

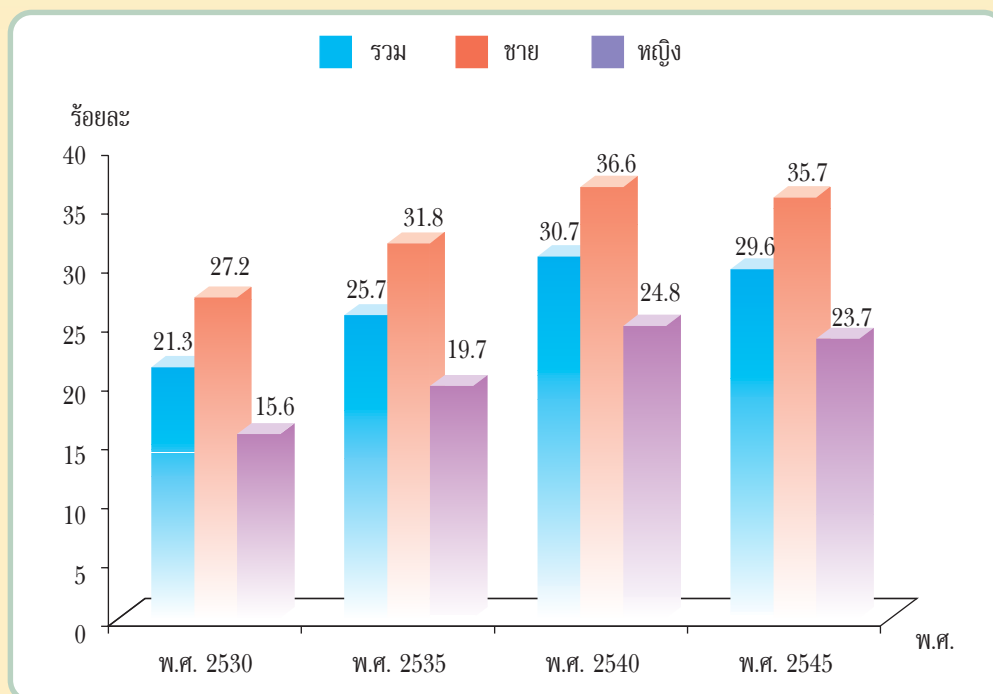
ตารางที่ 4.80 อัตราร้อยละของคนไทยที่ออกกำลังกายเป็นประจำ พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2545

พ.ศ.	ร้อยละของการออกกำลังกาย	
	ออกกำลังกายเป็นประจำ	อัตราการเปลี่ยนแปลง
2530	21.3	-
2535	25.7	+20.7
2540	30.7	+19.5
2545	29.6	-3.6

ที่มา: รายงานการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการดูกีฬาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป พ.ศ.2530, 2535, 2540 และ พ.ศ.2545, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงแนวโน้มของการออกกำลังกายเป็นประจำในช่วง พ.ศ. 2530 - 2545 พบว่าคนไทยมีแนวโน้มออกกำลังกายเพิ่มขึ้น เฉลี่ยปีละประมาณร้อยละ 20 (ตารางที่ 4.80) โดยเพศชายออกกำลังกายมากกว่าเพศหญิง (ภาพที่ 4.48)

ภาพที่ 4.48 อัตราร้อยละของคนไทยที่ออกกำลังกายเป็นประจำ จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2545

ที่มา: รายงานการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการดูกีฬาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2530, พ.ศ. 2535, พ.ศ. 2540 และ พ.ศ.2545, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการออกกำลังกายโดยใช้เกณฑ์การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพพบว่า ประชาชนกว่าร้อยละ 60 ออกกำลังกายมากกว่าสัปดาห์ละ 3 วัน และมีประมาณร้อยละ 80-90 ออกกำลังกายแต่ละครั้งนาน 30 นาทีขึ้นไป (ตารางที่ 4.81 และ 4.82)

ตารางที่ 4.81 อัตราร้อยละของประชาชนที่ออกกำลังกาย จำแนกตามความถี่ในการปฏิบัติต่อสัปดาห์ พ.ศ. 2530 - พ.ศ.2545

จำนวนวันที่ออกกำลังกายต่อสัปดาห์	พ.ศ.2530	พ.ศ.2535	พ.ศ.2545
1 วัน	23.8	20.7	17.9
2 วัน	14.6	16.3	13.9
3-4 วัน	28.6	30.5	28.0
5-6 วัน	14.7	17.8	25.1
7 วัน	18.3	14.6	15.1
รวม	100.0	100.0	100.0

ที่มา: รายงานการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการดูกีฬาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป พ.ศ.2530, พ.ศ. 2535 และ พ.ศ.2545, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 4.82 อัตราร้อยละของประชาชนที่ออกกำลังกายจำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติในแต่ละวัน พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2545

ระยะเวลาที่ออกกำลังกายเฉลี่ยต่อวัน	พ.ศ.2530			พ.ศ.2535			พ.ศ.2540			พ.ศ.2545		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
น้อยกว่า 30 นาที	25.8	21.3	34.9	21.1	17.7	26.5	12.0	10.3	14.7	4.1	3.0	5.7
30 นาทีขึ้นไป	74.2	78.7	65.1	78.8	82.2	73.5	87.9	89.6	85.2	95.9	97.0	94.3
ไม่ระบุ	-	-	-	0.1	0.1	-	0.1	0.1	0.1	-	-	-
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	10.0

ที่มา: รายงานการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการดูกีฬาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป พ.ศ.2530, พ.ศ. 2535, พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2545, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับประเภทของการออกกำลังกายที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมคือ ฟุตบอล วอลเลย์บอล บริหารร่างกาย กรีฑา และวิ่งเพื่อสุขภาพ ซึ่งเพศชายนิยมเล่นฟุตบอลและตะกร้อ ส่วนเพศหญิงนิยมเล่นวอลเลย์บอลและบริหารร่างกาย (ตารางที่ 4.83) สถานที่ที่ประชาชนนิยมไปออกกำลังกายขึ้นอยู่กับประเภทของการออกกำลังกาย รวมทั้งความพร้อมและความสะดวกสบายของสถานที่ อย่างไรก็ตามพบว่า **สนามกีฬาของสถานศึกษา** จะเป็นสถานที่หลักในการออกกำลังกาย รองลงมาคือ ที่ว่างและบริเวณบ้าน (ตารางที่ 4.84)

ตารางที่ 4.83 อัตราร้อยละของประชาชนที่ออกกำลังกายจำแนกตามประเภทของการออกกำลังกาย พ.ศ.2530-พ.ศ.2545

ประเภท	พ.ศ.2530			พ.ศ.2535			พ.ศ.2540			พ.ศ.2545		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
ฟุตบอล	33.9	50.9	4.4	28.9	44.6	3.5	38.1	61.0	4.7	39.4	61.7	6.2
วอลเลย์บอล	10.4	2.4	24.4	12.0	2.6	27.2	19.2	6.4	38.0	12.3	2.4	27.0
กรีฑา	10.2	6.5	16.4	5.6	3.9	8.3	15.8	11.4	22.2	3.2	2.0	5.1
วิ่งเพื่อสุขภาพ	7.5	7.1	8.2	16.0	13.1	20.6	9.1	9.2	8.9	10.0	8.8	11.9
บริหารร่างกาย	14.0	9.3	22.3	9.4	6.5	14.1	10.6	8.2	14.2	7.6	3.9	13.2
เซปักตะกร้อ/ ตะกร้อลอดห่วง	9.2	14.3	0.4	11.7	18.8	0.4	15.1	23.9	2.2	4.6	7.0	0.9
แบดมินตัน	3.8	2.0	6.9	3.9	1.7	7.5	7.5	4.1	12.4	5.7	1.9	11.4
เทเบิลเทนนิส	1.0	0.9	1.1	1.6	1.1	2.5	4.8	3.9	6.2	1.2	0.4	1.6
ว่ายน้ำ	1.6	1.1	2.4	2.2	1.5	3.4	2.1	1.4	3.2	1.4	0.8	2.3
บาสเกตบอล	3.2	1.7	5.8	3.2	1.6	6.0	11.1	8.0	15.7	3.7	2.2	5.9
เดินเพื่อสุขภาพ	0.7	0.6	0.9	1.0	0.9	1.2	1.7	1.4	2.1	3.8	2.9	5.1
แชร์บอล	1.8	0.5	4.1	1.2	0.4	2.5	1.5	0.5	2.9	0.7	0.3	1.3
อื่น ๆ	2.7	2.7	2.7	3.3	3.3	2.8	5.4	3.3	2.1	6.4	5.7	8.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: รายงานการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการดูกีฬาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป พ.ศ.2530, พ.ศ. 2535, พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2545, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 4.84 อัตราร้อยละของประชาชนที่ออกกำลังกาย จำแนกตามสถานที่ออกกำลังกาย พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2545

พ.ศ.	รวม	สถานที่ออกกำลังกาย							
		สนามกีฬา ของสถาน ศึกษา	สนามกีฬา ของราชการ	สนามกีฬา เอกชน	สวน สาธารณะ	บริเวณ บ้าน	บริเวณวัด มัสยิด	ที่ว่าง โอบสท์	อื่นๆ
2540	100.0	68.2	6.9	1.7	1.7	7.1	1.7	12.4	0.3
2545	100.0	53.5	5.7	3.0	7.4	18.7	2.5	7.6	1.6

ที่มา: รายงานการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและดูกีฬาของประชากร พ.ศ.2540 และ พ.ศ. 2545, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการออกกำลังกายได้ง่ายขึ้น จากสรุปรายงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย และกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับสถานที่ออกกำลังกายและบริการที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.85) รวมทั้งการสำรวจเครือข่ายการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ที่พบว่า มีชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพครอบคลุมทั่วประเทศเพิ่มขึ้นจาก 1,118 ชมรม ใน พ.ศ. 2544 เป็น 35,532 ชมรม ใน พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ เนื่องจกนโยบายการรณรงค์ร่วมพลังสร้างสุขภาพตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ทำให้ประชาชนตื่นตัวหันมาออกกำลังกายเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.86)

ตารางที่ 4.85 แสดงสถานที่ออกกำลังกาย จำแนกตามประเภท

สถานที่ออกกำลังกาย	ปี พ.ศ.								
	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
สวนสุขภาพ ¹ (แห่ง)	-	-	-	-	-	-	-	15	30
ลานกีฬาเอนกประสงค์ ¹ (แห่ง)	-	-	-	-	-	-	1,154	2,254	3,911
ลานกีฬากรุงเทพมหานคร ² (แห่ง)	-	-	-	-	-	647	1,057	1,094	1,112
สนามกีฬากลางแจ้งใน ภูมิภาคระดับอำเภอและ ตำบล ¹ (แห่ง)	62	123	182	198	219	219	231	245	260

ที่มา: ¹ ฝ่ายสถานที่กีฬาและบริการ กองโยธาและการช่าง การกีฬาแห่งประเทศไทย
² สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4.86 ชมรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2546

พ.ศ.	จำนวนชมรม (แห่ง)	จำนวนสมาชิก (คน)
2544	1,118	57,302
2545	12,974	172,103
2546	35,532	4,577,277

ที่มา: 1. สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย
2. กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

การออกกำลังกายเป็นพฤติกรรมสุขภาพที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างมากต่อผู้ปฏิบัติ การออกกำลังกายที่สม่ำเสมอช่วยให้ร่างกายปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อม และเพิ่มความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ความแข็งแรง ช่วยให้ร่างกายมีความพร้อมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อร่างกาย อย่างไรก็ตามยังมีประชาชนส่วนใหญ่มองไม่เห็นประโยชน์ของการออกกำลังกาย โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาและไม่สนใจออกกำลังกาย (ตารางที่ 4.87)

ตารางที่ 4.87 อัตราร้อยละของประชาชนที่ไม่ออกกำลังกาย จำแนกตามเหตุผลที่ไม่ออกกำลังกาย พ.ศ.2535 - พ.ศ.2545

เหตุผล	พ.ศ.2535	พ.ศ.2540	พ.ศ.2545
ไม่สนใจ	49.5	40.4	41.2
ไม่มีเวลา	44.5	51.4	54.1
ไม่มีสถานที่	1.0	0.9	0.8
ไม่มีอุปกรณ์	0.6	0.6	0.4
ไม่มีผู้สนับสนุน	-	0.2	0.1
อื่น ๆ	4.4	6.5	3.4
รวม	100.0	100.0	100.0

ที่มา: รายงานการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการดูกีฬาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป พ.ศ.2535 , พ.ศ. 2540 และ พ.ศ.2545, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

10.7.2 การพักผ่อน

ผลจากการสำรวจสภาวะสุขภาพประชากรวัยแรงงาน พ.ศ.2539-2540 พบว่า ประชากรวัยแรงงานนอนหลับเฉลี่ยวันละ 7.6 ชั่วโมง มีประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรวัยแรงงานที่นอนหลับระหว่าง 7-8 ชั่วโมง โดยพบว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นระยะเวลาในการนอนหลับมากกว่า 8 ชั่วโมงจะลดลง แต่จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กลับพบตรงกันข้าม กล่าวคือ ประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิงใช้เวลาอนหลับเฉลี่ยวันละ 8.7 ชั่วโมง โดยผู้สูงอายุใช้เวลาในการนอนมากที่สุดเฉลี่ยวันละ 10.4 ชั่วโมง รองลงมาเป็นเด็ก เยาวชนและวัยทำงาน ตามลำดับ (ตารางที่ 4.88 และตารางที่ 4.89)

สำหรับการใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจ พบว่า คนไทยใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจเฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง โดยผู้ชายใช้เวลาพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าผู้หญิง (ตารางที่ 4.89)

ตารางที่ 4.88 อัตราส่วนของประชากรวัยแรงงาน จำแนกตามระยะเวลาการนอนหลับในแต่ละวัน พ.ศ. 2539 - พ.ศ. 2540

อายุ	นอนหลับน้อยกว่า 6 ชม.		นอนหลับ 6-7 ชม.		นอนหลับ 8 ชม.ขึ้นไป	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
13-19 ปี	1.8	2.0	17.8	23.6	80.4	74.5
20-34 ปี	6.3	6.7	37.5	34.1	56.2	59.2
35-44 ปี	7.6	8.2	39.5	41.1	52.9	50.7
45-59 ปี	9.9	13.8	36.6	43.4	53.5	42.8

ที่มา: วิเคราะห์ใหม่จากฐานข้อมูลการสำรวจสภาวะสุขภาพประชากรวัยแรงงาน พ.ศ.2539-2540, สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทยและสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2541

ตารางที่ 4.89 เวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยในการนอนและพักผ่อนหย่อนใจแต่ละวันนับเป็นชั่วโมง จำแนกตามเพศและอายุ พ.ศ. 2544

กิจกรรม	10 - 14	15 - 24	25 - 59	60+	รวม
ชาย					
การนอน	9.2	8.4	8.4	10.6	8.7
การพักผ่อนหย่อนใจ*	2.2	2.4	2.0	2.4	2.2
หญิง					
การนอน	9.2	8.4	8.4	10.6	8.7
การพักผ่อนหย่อนใจ*	1.7	1.6	1.8	2.4	1.8
รวม					
การนอน	9.3	8.6	8.5	10.4	8.8
การพักผ่อนหย่อนใจ*	2.0	2.1	1.9	2.4	2.0

ที่มา: รายงานการสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ. 2544,สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ: * รวมกิจกรรมเชิงสังคมและวัฒนธรรมด้วย

10.8 พฤติกรรมการขับขีรถ

10.8.1 การใช้เข็มขัดนิรภัยขณะขับขีรถยนต์

ผลจากการสำรวจการใช้เข็มขัดนิรภัยของผู้ขับขีรถยนต์ทุกประเภท พบว่า แม้จะมีกฎหมายบังคับให้ผู้ขับหรือผู้โดยสารรถยนต์ต้องคาดเข็มขัดนิรภัยทุกครั้งแต่กลับพบว่า มีผู้ใช้เข็มขัดนิรภัยทุกครั้งที่ขับรถลดลงจากร้อยละ 35.8 ใน พ.ศ. 2539 เหลือเพียงร้อยละ 23.5 ใน พ.ศ. 2546 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.90)

10.8.2 การสวมหมวกนิรภัยขณะขับขีรถยนต์

สำหรับการสวมหมวกนิรภัยทุกครั้งของประชาชนขณะขับขีรถจักรยานยนต์มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่แยลงเช่นเดียวกับการคาดเข็มขัดนิรภัย กล่าวคือ มีอัตราการสวมหมวกนิรภัยทุกครั้งขณะขับขีรถลดลงจากร้อยละ 29.0 ใน พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นปีที่มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาหมวกนิรภัยในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เหลือเพียงร้อยละ 16 ใน พ.ศ. 2546 (ตารางที่ 4.91)

ตารางที่ 4.90 อัตราของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไปที่ใช้เข็มขัดนิรภัย

การใช้เข็มขัดนิรภัย	พ.ศ. 2534 ⁽¹⁾	พ.ศ. 2539 ⁽¹⁾	พ.ศ. 2540 ⁽²⁾	พ.ศ. 2543 ⁽³⁾	พ.ศ. 2544 ⁽¹⁾	พ.ศ. 2546 ⁽¹⁾
รถมีเข็มขัดนิรภัย						
- ใช้ทุกครั้งที่ใช้รถ	4.3	35.8	35.7	25.9	27.1	23.5
- ใช้เป็นบางครั้ง	11.7	28.0	29.6	32.2	44.2	39.7
- ไม่เคยใช้	12.6	6.3	34.7	13.9	12.1	32.2
รถที่ขับไม่มีเข็มขัดนิรภัย	64.6	29.9	-	-	4.4	2.4

- ที่มา: (1) พ.ศ. 2534, พ.ศ. 2539, พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546 ได้จากรายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- (2) พ.ศ. 2540 ได้จาก ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ. การศึกษาพฤติกรรมและเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในกลุ่มเยาวชน แม่บ้าน และคนงานในโรงงาน, 2540. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- (3) พ.ศ. 2543 ได้จากการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี), กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

หมายเหตุ: พ.ศ. 2544 สอบถามการใช้เข็มขัดนิรภัยของผู้ที่ขับและผู้ที่ไม่โดยสารรถยนต์ตอนหน้า อายุ 15 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.91 อัตราของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไปที่ใช้เข็มขัดนิรภัยขณะขับขี่

การสวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่	พ.ศ. 2534 ⁽¹⁾	พ.ศ. 2539 ⁽¹⁾	พ.ศ. 2543 ⁽²⁾	พ.ศ. 2544 ⁽¹⁾	พ.ศ. 2546 ⁽¹⁾
- สวมหมวกนิรภัยทุกครั้งที่ใช้ขี่	7.2	29.0	32.0	16.1	16.0
- สวมหมวกนิรภัยเป็นบางครั้ง	21.7	55.4	44.2	64.3	49.5
- มีหมวกนิรภัยแต่ไม่เคยใช้	11.0	6.0	15.8	10.3	32.8
- ไม่มีหมวกนิรภัย	59.8	9.3	-	9.1	-

- ที่มา: (1) พ.ศ. 2534, พ.ศ. 2539, พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546 ได้จากรายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- (2) พ.ศ. 2543 ได้จากการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี), กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

หมายเหตุ: พ.ศ. 2544 สอบถามการสวมหมวกนิรภัยของผู้ที่ขี่และผู้ที่ยื่นท้ายรถจักรยานยนต์ อายุ 15 ปีขึ้นไป

การขับรถภายหลังการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมึนเมา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางจราจร แม้ว่าประเทศไทยได้มีการรณรงค์รวมทั้งมีกฎหมายควบคุมห้ามมิให้ผู้ดื่มสุรา จนมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดสูงกว่าที่กำหนดขับรถแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงพบสัดส่วนของประชากรที่ขับรถหลังดื่มสุราเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30 หรือเพิ่มจากร้อยละ 40.5 ใน พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 53.5 ใน พ.ศ. 2546 โดยเป็นชายในสัดส่วนที่สูงกว่าหญิงกว่า 2 เท่า (ภาพที่ 4.49)

ภาพที่ 4.49 สัดส่วนของประชากรที่เข้ารับบริการหลังการตีมสุรา จำแนกตามเพศ

ที่มา: รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

10.9 พฤติกรรมทางเพศ

ผลกระทบจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะการติดเชื้อเอชไอวี และจากการรณรงค์ที่ผ่านมาทำให้ประชาชนระมัดระวังตนเองในการเที่ยวหญิงขายบริการมากขึ้น จึงทำให้อัตราการใช้ถุงยางอนามัยในหญิงขายบริการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 25 ใน พ.ศ. 2532 เป็นร้อยละ 96.9 ใน พ.ศ. 2546 (ภาพที่ 4.50) แต่อย่างไรก็ตามกลับพบว่า ประชาชนมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนอื่นที่ไม่ใช่หญิงขายบริการมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกที่เร็วขึ้น และเป็นพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัย

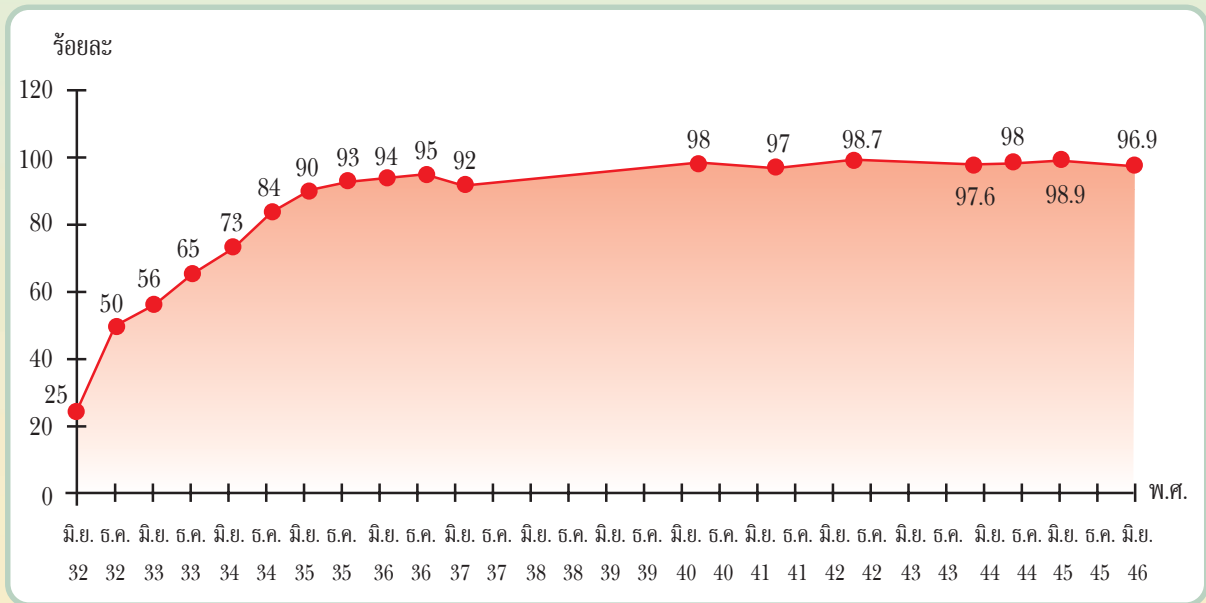
จากการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของประเทศไทยในช่วง 9 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2538-พ.ศ.2546) พบว่า ทหารเกณฑ์และคนงานชายในโรงงานอุตสาหกรรม มีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการและผู้หญิงอื่นลดลง ยกเว้นใน พ.ศ. 2546 ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย(ภาพที่ 4.51 และ 4.52) โดยมีแนวโน้มการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเพิ่มขึ้นแต่สัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยกับหญิงขายบริการมากกว่าบุคคลที่รู้จักกันผิวเผิน (ภาพที่ 4.53 และ 4.54) ส่วนคนงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรมและหญิงที่มาฝากครรภ์ มีแนวโน้มมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประเภทต่าง ๆ ลดลงในช่วง 4 ปีหลัง (ภาพที่ 4.55 และ 4.56) และมีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ยกเว้นใน พ.ศ. 2545 ที่พบสัดส่วนของหญิงที่มาฝากครรภ์ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นลดลง (ภาพที่ 4.57 และ 4.56)

สำหรับกลุ่มวัยรุ่น พบว่า แนวโน้มการมีเพศสัมพันธ์กับแฟน คนรัก เพื่อนสนิทและผู้ขายด้วยกันเพิ่มขึ้น ในขณะที่การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการและผู้หญิงอื่นมีแนวโน้มลดลง (ภาพที่ 4.58) และมีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการสูงกว่าการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนอื่นๆ (ภาพที่ 4.59) สอดคล้องกับการศึกษาของ บุญยง เกี่ยวการค้าและคณะ²⁴ (2545) ที่พบว่าบุคคลที่วัยรุ่น (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5) มีเพศสัมพันธ์ด้วยมากที่สุด คือ แฟนและคูรัก แต่มีการใช้ถุงยางอนามัยน้อยมากเพราะไม่ชอบ ไม่สนุก ทำให้เสียอารมณ์ ในขณะที่มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการเพราะว่าใช้แล้วปลอดภัยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้

²⁴ บุญยง เกี่ยวการค้าและคณะ. การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประชากร 7 กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2545, สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขแห่งอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545

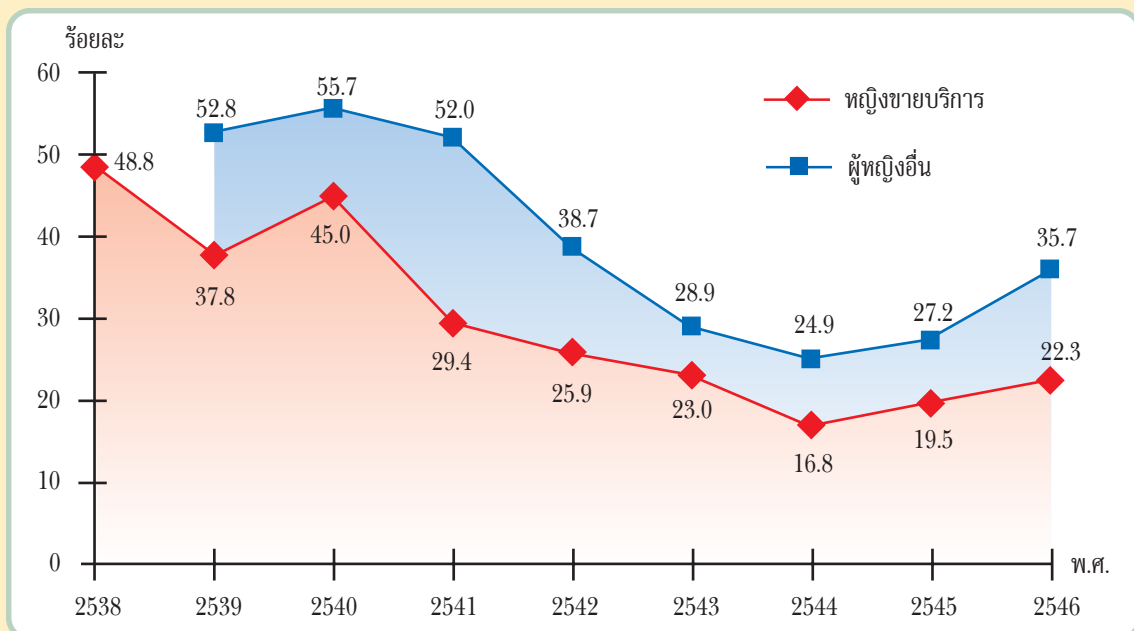
ข้อมูลจากการสำรวจระดับโลก²⁵ พบว่า วัยรุ่นทั่วโลกมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเพียง 16 ปี วัยรุ่น 1 คนจะมีคู่นอนเฉลี่ยประมาณ 5 คน โดยมีเพศสัมพันธ์เฉลี่ยประมาณ 89 ครั้งต่อปี สำหรับกลุ่มวัยรุ่นไทยที่เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว พบว่ามีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าแต่ไม่ใช้อย่างอนามัยถึงร้อยละ 12 โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีคู่ออนามัยให้ใช้

ภาพที่ 4.50 อัตราการใช้คู่ออนามัยในหญิงขายบริการ พ.ศ. 2532- พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

ภาพที่ 4.51 สัดส่วนของคู่ออนในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของทหารเกณฑ์จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 1 - 9 พ.ศ.2538 - พ.ศ. 2546

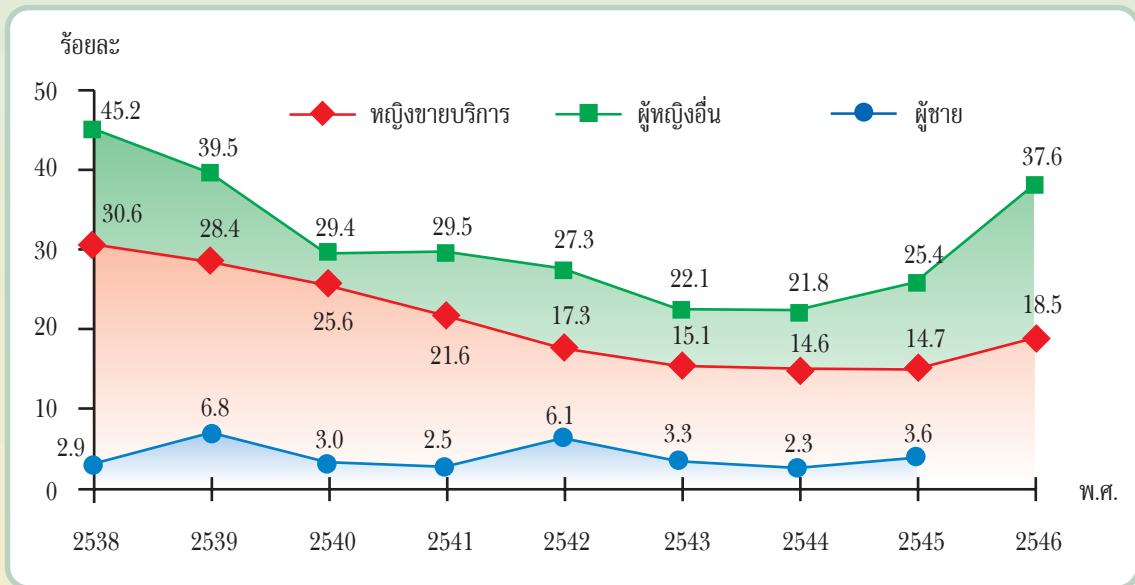

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยามีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

²⁵ การสำรวจ ใน 27 ประเทศทั่วโลกของโครงการ ดูเร็กซ์ โกลบอล เซ็กซ์ เซอร์เวย์ 2000

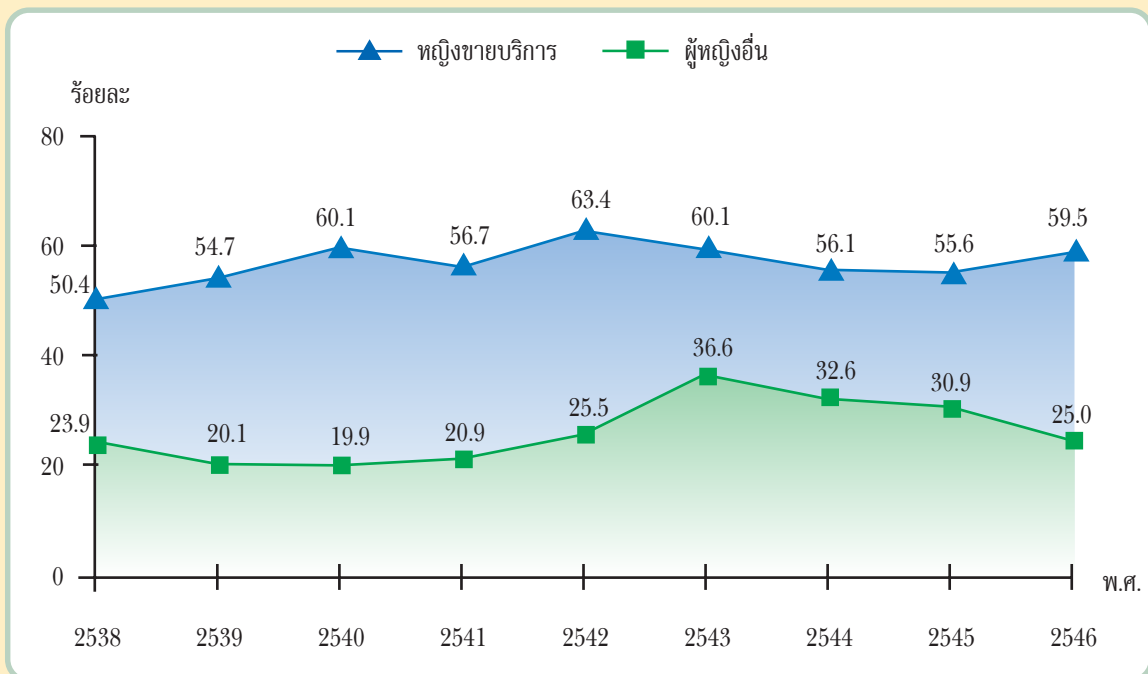
ภาพที่ 4.52 สัดส่วนของคู่นอนในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของคนงานชายในโรงงานอุตสาหกรรม จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 1 - 9 พ.ศ.2538 - พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

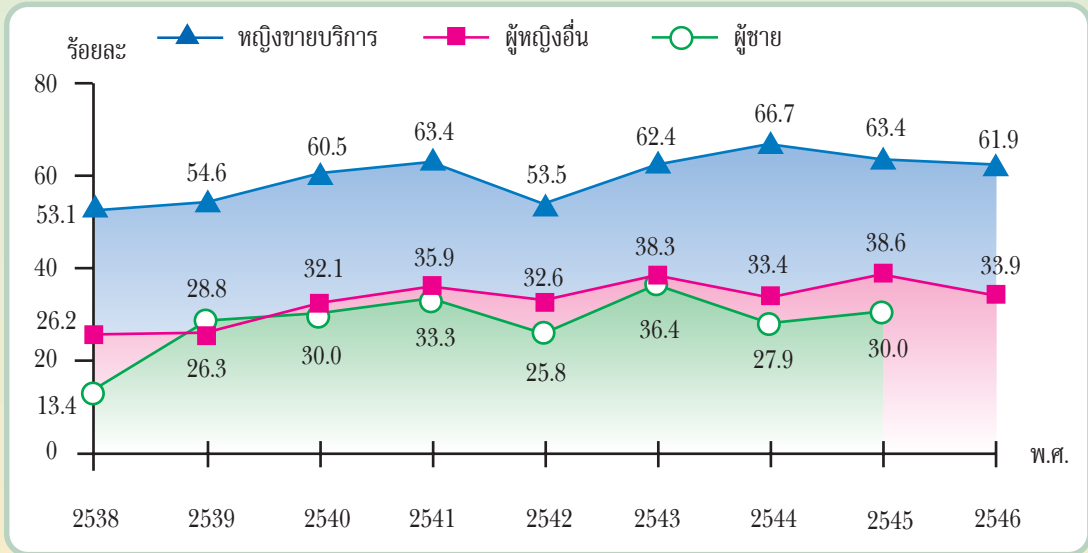
ภาพที่ 4.53 อัตราการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประเภทต่าง ๆ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของทหารเกณฑ์ จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 1-9 พ.ศ.2538 - พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

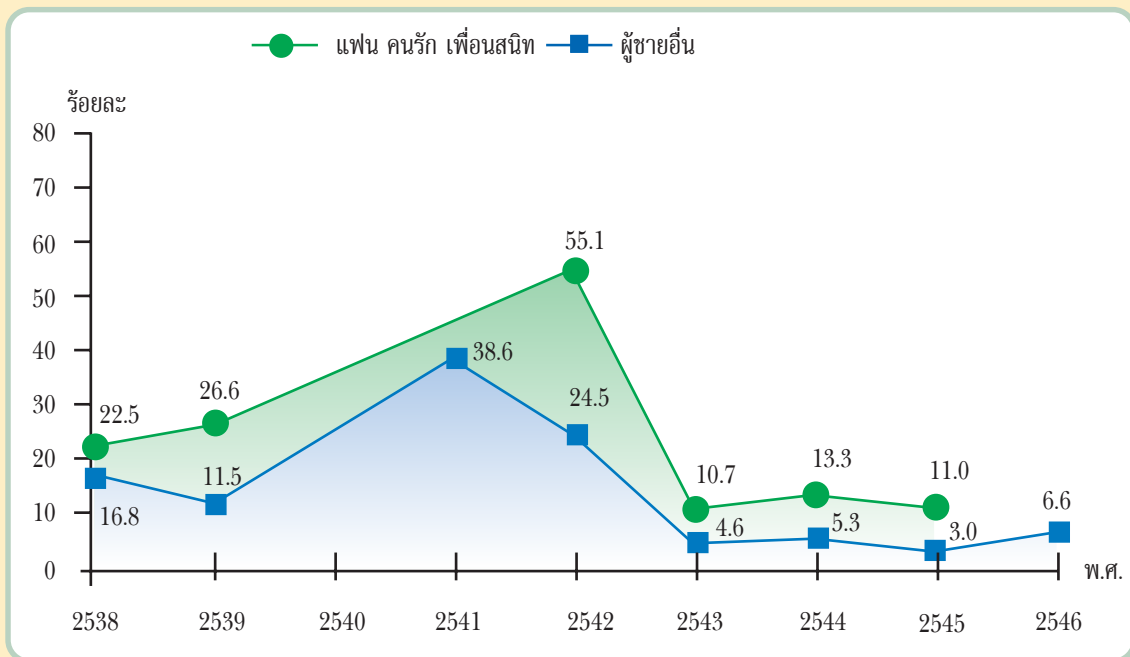
ภาพที่ 4.54 อัตราการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประเภทต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมา ของคนงานชายในโรงงานอุตสาหกรรม จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 1 - 9 พ.ศ.2538 - พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

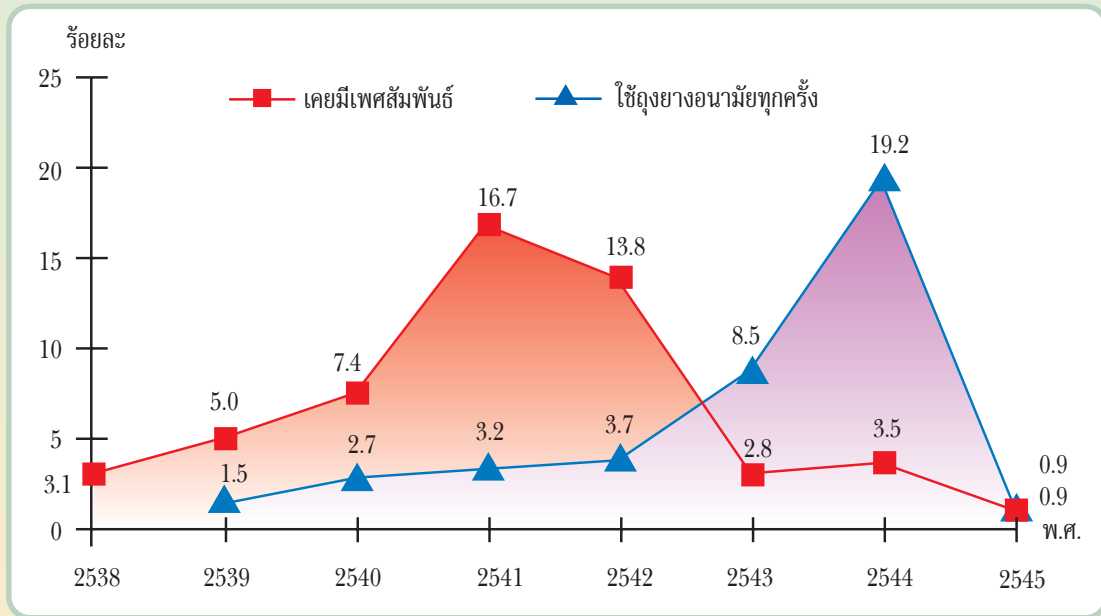
ภาพที่ 4.55 สัดส่วนของคนงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรม ที่เคยมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประเภทต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมา จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 1 - 9 พ.ศ.2538 - พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

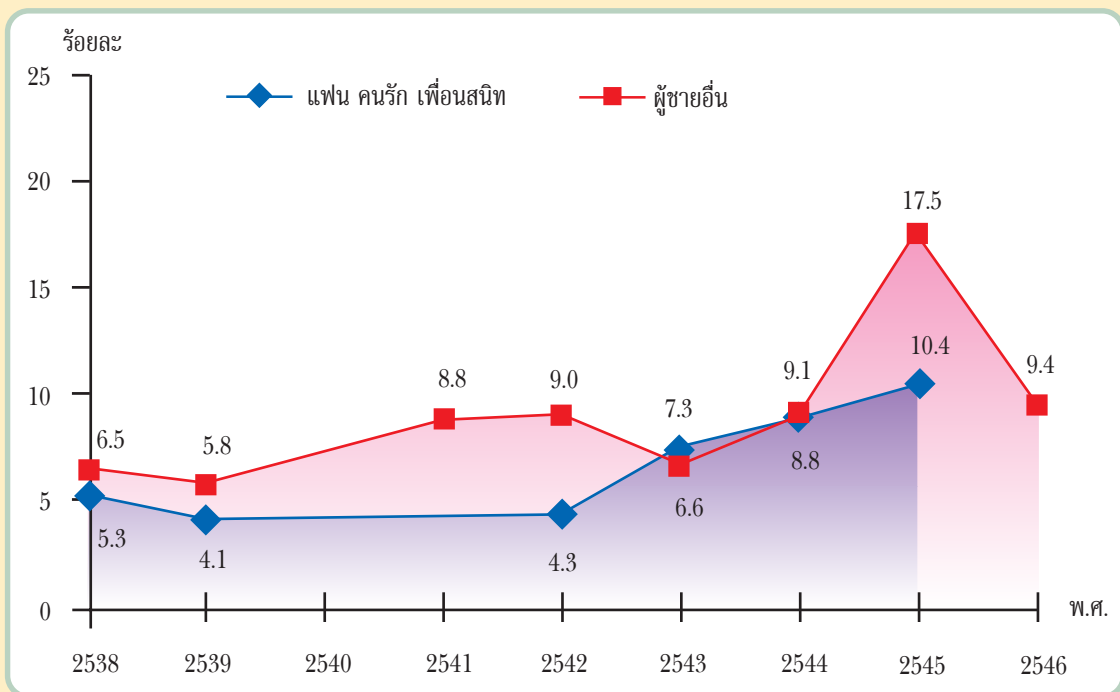
ภาพที่ 4.56 สัดส่วนของการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นในรอบปีที่ผ่านมาของหญิงที่มาฝากครรภ์และอัตราการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 1 - 8 พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2545

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-8 (พ.ศ. 2538-2545)

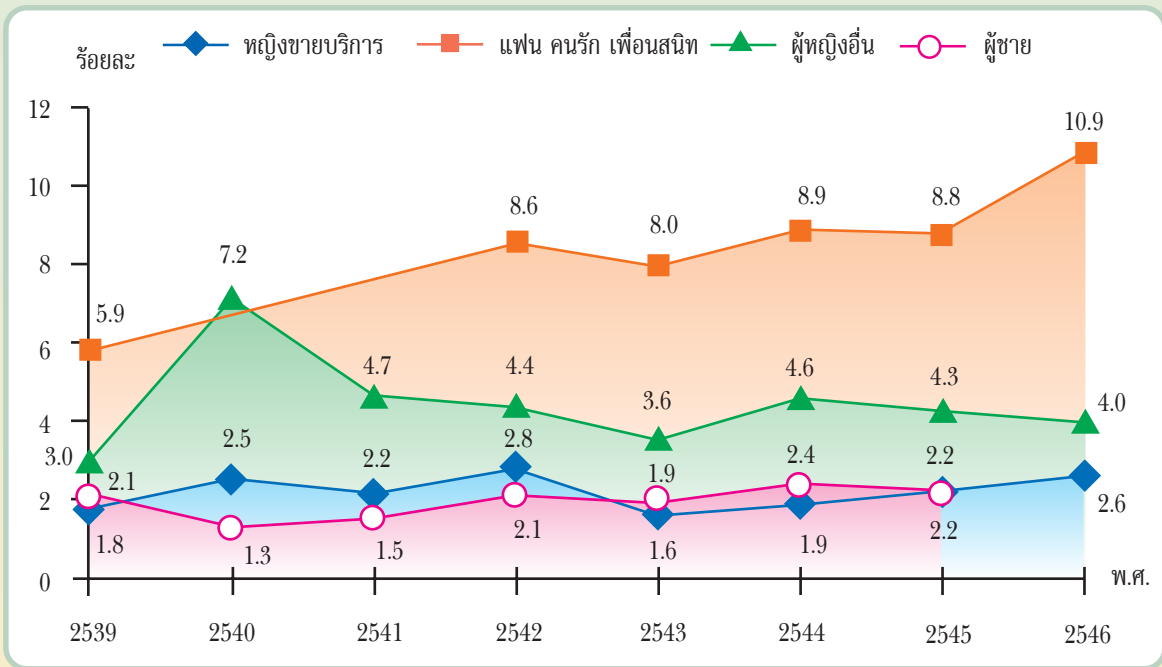
ภาพที่ 4.57 อัตราการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประเภทต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมาของพนักงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรม จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 1 - 9 พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

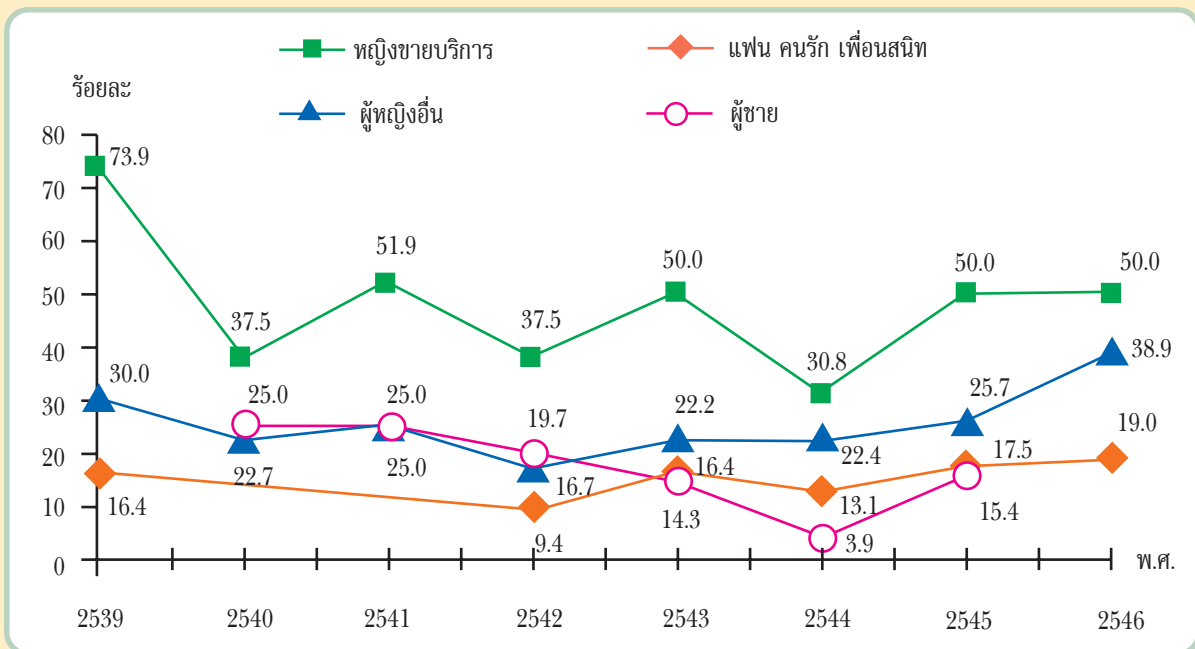
ภาพที่ 4.58 สัดส่วนของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประเภทต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมา จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 2-9 พ.ศ.2539 - พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยามีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

ภาพที่ 4.59 อัตราการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประเภทต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมาของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย รอบที่ 2-9 พ.ศ.2539 - พ.ศ. 2546

ที่มา: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

หมายเหตุ: สำนักระบาดวิทยามีการเปลี่ยนแปลงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ตั้งแต่รอบที่ 1-9 (พ.ศ. 2538-2546)

10.10 พฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพและการใช้บริการสุขภาพ

การใช้บริการสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในภาพรวมทั้งประเทศ ประชาชนใช้บริการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐมากขึ้น จากร้อยละ 15.5 ใน พ.ศ.2513 เป็นร้อยละ 53.9 ใน พ.ศ.2539 และซื้อยากินเองน้อยลงจากร้อยละ 51.4 ใน พ.ศ.2513 เหลือเพียงร้อยละ 17.1 ใน พ.ศ.2539 ในขณะที่ใช้บริการจากคลินิกและโรงพยาบาลเอกชนในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นไม่มากนัก จากร้อยละ 22.7 ใน พ.ศ.2513 เป็นร้อยละ 24.2 ใน พ.ศ.2539 หลังวิกฤตเศรษฐกิจประชาชนหันมาซื้อยากินเองมากขึ้นจากร้อยละ 17.1 ใน พ.ศ.2539 เป็นร้อยละ 20.9 ใน พ.ศ.2547 และใช้บริการจากคลินิกและโรงพยาบาลเอกชนในสัดส่วนที่ลดลงจากร้อยละ 24.2 ใน พ.ศ. 2539 เป็นร้อยละ 22.7 ใน พ.ศ. 2547 (ตารางที่ 4.92)

ตารางที่ 4.92 รูปแบบการใช้บริการสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย (หน่วย : ร้อยละ)

การใช้บริการสุขภาพ เมื่อเจ็บป่วย	2513	2522	2528	2534	2539	2539	2544	2546	2547
	IPSR	IPSR	IPSR	HWS	PHS	HWS	HWS	HWS	HWS
รวมเขตชนบทและเขตเมือง									
ไม่ทำอะไร	2.7	4.2		15.9	0.5	6.9	5.4	5.9	5.3
การรักษาแบบพื้นบ้านและอื่น ๆ	7.7	6.3	2.4	5.7	4.2	2.8	2.5	2.9	4.4
ซื้อยากินเอง	51.4	42.3	28.6	38.3	17.1	37.9	24.2	21.5	20.9
สถานีอนามัย/ ศูนย์สุขภาพชุมชน	4.4	16.8	14.7	14.8	34.5	20.8	17.4	23.9	24.6
โรงพยาบาลของรัฐ	11.1	10.0	32.5	12.9	19.4	12.9	34.8	33.1	30.2
คลินิก/โรงพยาบาลเอกชน	22.7	20.4	21.8	12.4	24.2	18.7	15.0	19.4	22.7
เขตชนบท									
ไม่ทำอะไร				15.6	0.4	6.7	5.8	6.0	5.0
การรักษาแบบพื้นบ้านและอื่น ๆ				5.8	6.2	2.5	2.6	3.0	4.4
ซื้อยากินเอง				38.6	11.6	38.4	22.1	19.9	18.7
สถานีอนามัย/ ศูนย์สุขภาพชุมชน				17.0	49.6	24.6	22.3	29.5	30.8
โรงพยาบาลของรัฐ				12.8	20.0	13.8	35.2	34.4	31.0
คลินิก/โรงพยาบาลเอกชน				10.2	12.3	14.0	11.4	15.4	19.5

ตารางที่ 4.92 รูปแบบการใช้บริการสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย (หน่วย : ร้อยละ) (ต่อ)

การใช้บริการสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย	2513	2522	2528	2534	2539	2539	2544	2546	2547
	IPSR	IPSR	IPSR	HWS	PHS	HWS	HWS	HWS	HWS
เขตเมือง									
ไม่ทำอะไร				17.9	0.7	7.5	4.4	5.4	6.1
การรักษาแบบพื้นบ้านและอื่น ๆ				4.7	1.3	4.3	2.1	2.6	4.7
ซื้อยากินเอง				36.9	25.2	36.0	29.4	25.6	27.0
สถานีนามัย/ศูนย์สุขภาพชุมชน				2.7	12.8	3.5	5.5	9.6	7.1
โรงพยาบาลของรัฐ				13.1	18.5	8.9	33.9	30.2	28.3
คลินิก/โรงพยาบาลเอกชน				24.7	41.6	39.8	24.0	29.8	32.0

- ที่มา: 1. IPSR : Institute for Population and Social Research, Mahidol University, 2531
 2. HWS : The Health and Welfare Survey, NSO, 2534, 2539, 2544, 2546, 2547
 3. PHS: Provincial Health Survey, BHPP 2539

- หมายเหตุ: 1. Different definition of illness in different sources
 2. ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคเป็นนโยบายหนึ่งในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2546 พบว่า มีผู้ใช้บริการส่งเสริมสุขภาพร้อยละ 5.3 ของประชากรทั้งหมด (ตารางที่ 4.93)

ตารางที่ 4.93 ร้อยละของประชากร จำแนกตามการใช้บริการส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2546

การใช้บริการส่งเสริมสุขภาพและประเภทบริการที่ใช้	รวม	เพศ	
		ชาย	หญิง
ใช้บริการ	5.3	4.0	6.7
ไม่ใช้บริการ	94.7	96.0	93.3
ประเภทของบริการที่ใช้			
ฉีดวัคซีน	33.2	45.6	26.0
ฝากครรภ์ / ตรวจครรภ์	7.1	-	11.3
วางแผนครอบครัว	2.6	0.5	3.8
ตรวจหลังคลอด	3.6	-	5.6
ตรวจสุขภาพ	33.5	32.2	34.3
ป้องกันโรคในช่องปาก	8.1	8.8	7.7
รับบริการตามนัดอื่นๆ	11.9	12.9	11.3

ที่มา: รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2546, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับประเภทของบริการที่ใช้ พบว่า 1 ใน 3 ของผู้ใช้บริการมาใช้บริการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนป้องกันโรค (ร้อยละ 33.5 และ 33.2 ตามลำดับ) (ตารางที่ 4.93) ส่วนสถานที่ใช้บริการนั้น 1 ใน 3 ของผู้ใช้บริการเลือกใช้บริการที่สถานีนอนามัยหรือศูนย์บริการสาธารณสุข (ร้อยละ 34.2) รองลงมาคือ โรงพยาบาลชุมชน (ร้อยละ 28.7) และโรงพยาบาลทั่วไป / ศูนย์ (ร้อยละ 11.3) ตามลำดับ (ตารางที่ 4.94)

ตารางที่ 4.94 ร้อยละของประชากรที่ใช้บริการส่งเสริมสุขภาพ จำแนกตามสถานที่ใช้บริการ พ.ศ. 2546

สถานที่ใช้บริการ	รวม	เพศ	
		ชาย	หญิง
ร้านขายยา	0.3	0.2	0.3
สถานีนอนามัย / ศูนย์บริการสาธารณสุข	34.2	36.5	32.9
ศูนย์สุขภาพชุมชน	1.2	1.0	1.3
โรงพยาบาลของรัฐ	47.2	47.5	47.1
โรงพยาบาลชุมชน	28.7	30.2	27.8
โรงพยาบาลทั่วไป / ศูนย์	11.3	10.6	11.8
โรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย	0.9	1.0	0.8
โรงพยาบาลสังกัดอื่นของรัฐ	6.3	5.7	6.7
คลินิกเอกชน	9.2	7.4	10.2
โรงพยาบาลเอกชน	6.0	5.0	6.6
อื่นๆ	1.9	2.4	1.6

ที่มา: รายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2546, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การสาธารณสุขไทย
๒๕๔๔-๒๕๔๗

